DARÜLELHAN MECMUASI

Sayı: 9 | Güz 2017

Müzikoloji ve Müzik Kültürü Dergisi

6 Aylık Süreli Yayın

ÖZEL EK | NECDET YAŞAR

Necdet Yaşar'la, OMAR'da...
GÖNÜL PAÇACI TUNÇAY

Türk Musikisinde Artistik İcra Örnekleri: Neyzen Niyazi Sayın - Tanburî Necdet Yaşar
SÜLEYMAN SEYFİ ÖĞÜN

NECDET YAŞAR'LA SÖYLEŞİ
Tanbur ve Tanburîler

Necdet Yaşar'la, OMAR'da...
GÖNÜL PAÇACI TUNÇAY
2

Türk Musikisinde Artistik İcra Örnekleri:
Neyzen Niyazi Sayın - Tanburî Necdet Yaşar
SÜLEYMAN SEYFİ ÖĞÜN
6

NECDET YAŞAR'LA SÖYLEŞİ
Tanbur ve Tanburîler
12

Necdet Yaşar

Günümüzde, Tanburî Cemil ve oğlu Mesud Cemil Bey üzerinden gelen tanbur çalış ekolünü yerleştiren en önemli tanburîdir.

1930 yılında Gaziantep'in Nizip ilçesinde doğdu. Kalabalık bir aile ortamında yetişen Necdet Yaşar, gençliğinde amatör olarak ud çalan babası Mehmet Fevzi Bey'in ve lise yıllarında taş plaktan dinlediği Aşık Veysel'in etkisiyle eline alıp çaldığı bağlama ile ilk musiki zevkini dışa vurmuş oldu. Ortaokul ve liseyi Gaziantep'te bitirdi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesini kazanarak İstanbul'a geldikten sonra öğrenci yurdunda Mesud Cemil Bey'in tesadüfen radyodan duyduğu tanbur taksiminden etkilenerek yirmi yaşında tanbura yöneldi. Önce Nevzat Atlığ'ın yönettiği Üniversite Korosunun prova ve konserlerine katıldı; bu koronun bir radyo programında yaptığı taksim Mesud Cemil'in ilgisini çekince de İstanbul Radyosuna girdi. O dönem üniversite mezunu bir genç olarak kendini güç maddi şartlar içinde bulan Necdet Yaşar, sanatından taviz vermemek için Gaziantep'e dönmeyi düşünürken İstanbul Radyosunun yanı sıra Münir Nurettin Selçuk yönetimindeki İstanbul Belediye Konservatuvarı Türk Müziği İcra Heyetinde çalışmaya başladı. Ayrıca İstanbul şehir hayatının, o yıllarda henüz sona ermemiş olan sivil musiki paylaşım ortamlarında, özel musiki toplantılarında da yer alarak devlet erkânı ve entelektüel camianın dikkatini çekti.

İstanbul kültür hayatının aranan yıldız sazendelerinden biri olmakta gecikmeyen Necdet Yaşar, uzun süren müzik hayatı boyunca çok fazla ses kaydı bırakmış, hemen her makamda çok parlak taksimler yaparak bu konuda bir çığır açmıştır. Sanatından taviz vermemesiyle tanınan Necdet Yaşar, Amerika Birleşik Devletlerinde 1972-73 ve 1980-81 yılları arasında ABD Seattle Washington Üniversitesinde Türk müziği kuramı, makam usul sistemi ve tanbur dersleri vermiştir. Böylece sadece Türkiye'yi değil, dünyayı etkileyen bir müzisyen sıfatıyla dünyanın farklı noktalarında solist olarak ve Necdet Yaşar Ensemble ile akademik konserler vermiş; aynı zamanda pek çok uluslararası müzikolojik yayının öznesi hâline gelmiştir.

1976-83 yılları arasında kurucuları arasında olduğu İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Korosunda görev almış, 1988 yılında da son resmî görev olarak Kültür Bakanlığına bağlı İstanbul Devlet Türk Müziği Topluluğunu kurmuş ve genel sanat yönetmenliğini üstlenmiştir.

Gençlere kayıtlarıyla, yol göstericiliğiyle ve sanata olan tavizsiz yaklaşımıyla örnek olan ve diyebiliriz ki günümüzdeki tanbur ekolünü belirleyen bir cazibe merkezi hâline gelen Necdet Yaşar, yakın müzik tarihimizin en önemli isimlerinden biridir. Ayrıca neyzen Niyazi Sayın'la yaptığı müşterek icralar da bu açıdan saz müziğinde bir çığır açmıştır.

Ömrünün son dönemini mutlu bir aile büyüğü olarak tamamlayan sanatkârın musikiyle son kurumsal ilişkisi, kuruluşundan itibaren Danışma Kurulu üyesi olarak içinde bulunduğu ve katkı verdiği İÜ OMAR'la olmuştur.

24 Ekim 2017 tarihinde vefat eden sanatkâr, kalabalık bir cemaat eşliğinde Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilmiştir.

OMAR ailesi olarak merhuma rahmet dileriz.

Necdet Yaşar'la, OMAR'da...

23 Ocak 2012, Emirgân-Mirgün Köşkü, OMAR'ın açılış töreninden birkaç ayrıntı:

Türk Müziği İcra Heyeti tarafından, törene katılan kalabalık davetli grubuna Hatipzade'nin rast makamıyla ve "Rast geldim merg-zâr içre o şuh-ı dilkeşe" güftesiyle başlayan, on beş makam on beş usûl tanımlayan kâr-ı nâtığını da ihtiva eden bir konser verildi. Konserin ardından, yapılacak ilk danışma kurulu için üst katta bulunan toplantı odasına geçildi. Odanın ortasındaki büyük masanın etrafına ancak ilave sandalyelerle sığabilen danışma kurulu üyeleri, OMAR'ın izleyeceği yollar üzerine dilek ve görüşlerini sundu ve bu hararetli konuşmalar başından sonuna kaydedildi. OMAR'ın arşivinde bulunan bu tarihî görüntüler içinden, toplantının sonunda yer alan ve merhum Necdet Yaşar'ın renkli anlatımıyla herkesi kahkahaya boğan bölümü aşağıya özetliyoruz. Bu görüntüler, merhumun anısına OMAR'ın sitesine yüklendi.[1]

Konuşmaların söz edilen son bölümünün çözümüne, bu tarihî toplantıya katılan danışma ve yönetim kurulu üyeleri ile diğer kişilerin adlarını zikrederek başlayalım:

Danışma kurulundan:

Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca, Cemal Ünlü, Ekrem Işın, Prof. Dr. Erol Deran, Ferruh Gençer, Fikret Bertuğ, Leonidas Asteris, Doç. Dr. Mehmet Kalpaklı, Mert Sandalcı, Prof. Dr. Mutlu Torun, Necdet Yaşar, Prof. Dr. Nilgün Doğrusöz, Prof. Dr. Nurhan Atasoy, Yard. Doç. Dr. Nuri Özcan, Prof. Dr. Süleyman Seyfi Öğün, Prof. Dr. Uğur Derman, Prof. Dr. Yalçın Tura, Prof. Dr. Zeynep Tarım Ertuğ.

Yönetim Kurulundan:

Gönül Paçacı, Prof. Dr. Nuran Yıldırım, Doç. Dr. Haluk Özsarı, Prof. Dr. Ayşegül Komsuoğlu, Doç. Dr. Mehmet Alkan, Doç. Dr. Namık Sinan Turan.

Toplantıdaki Diğer Konuklar:

Ersu Pekin, Prof. Dr. Mete Tunçay, Prof. Dr. Gül İrepoğlu, Sinan Sipahi, Prof. Dr. Mustafa Tahralı.

Toplantı bitmek üzere, herkes ayağa kalkıyor, Alâeddin Yavaşca "hadi Necdet, dinliyoruz" diyor. O ise "geç oldu, bir dahaki sefer" diye nazlanıyor.

Nurhan Atasoy: *Necdet Bey sizi bekliyoruz ama olmaz. Dinlemeden gitmiyoruz.*

Ersu Pekin: *O zaman Necdet Yaşar'ı dinliyoruz.*

(Israrlar üzerine cebinden daha önce not aldığı bir kâğıdı çıkararak konuşmaya başlıyor.)

1. http://osmanlimuzigi.istanbul.edu.tr/?p=9578

Necdet Yaşar: *Sene 1960, Menderes Yassıada'da. Bir binbaşı Radyo'nun müdürü oldu.* (Yanında oturan Alâeddin Yavaşca'ya dönerek) *Abim de iyi hatırlar. İşte "Hep hareketli parçalar okuyacaksınız" diyerek bir emir verince bazı ürkek-korkak solistçikler diyelim –solistler yani (!)– köçekçeyle başlıyor, ağır aksakla bitiriyorlar,* ("Tir-i çeşmanınla…" diye taklîden şarkı söylemeye başlıyor).

Şimdi, Necmi Rıza Ahıskan güzel, renkli bir adam, güzel bir İstanbullu, Allah rahmet eylesin, keşke şu anda aramızda olsaydı. Sözü, sohbeti tatlı, doyulmaz bir adamdı yani.

Alâeddin Yavaşca: *Vasfi Rıza'nın da arkadaşıydı.*

Necdet Yaşar: *Tek şeysi biraz evhamlı. "Ya Necmi abi, bugün biraz rengin sarı mı ne" deyince eve gider yorganı başına çeker* (gülüşmeler). *Neşriyata geldi, tabii o zamanlar canlı oluyor yayınlar. Programına son eser olarak "Ada sahillerinde"yi koymuş, "Ya Necmi Abi, dedim, adam Yassıada'da"… "Aman, dedi, benim zeki Anteplim"* (kahkahalar). *Hemen çıktı yukarıya, orada bir parça değiştirdi ve sazendeler de "Aman Necdet, fazla şey yapma" dediler. Çünkü saat ilerliyor, canlı yayın başlayacak. Ondan sonra, seçtiği şarkı* (melodisiyle söyleyerek) *"köprüler yaptırdım gelip geçmeye, çeşmeler yaptırdım suyun içmeye"…*

"Necmi Abi, dedim, adam köprüler yaptı, çeşmeler yaptı." (Herkes gülerken o başına vurarak) *"Doğru ya, doğru ya" dedi. Fırladı yukarıya, değiştirecek. Sazendeler de bana "Necdet tamam, diyorlar, saat ilerliyor". O da "Hah buldum geldim" dedi. İşte ağır aksak Hacı Arif Bey'den, –ağır aksak da değil de– "Muntazır teşrifine hazır kayık"…*

Konuşmaların bundan sonrası kahkahalardan anlaşılmıyor. Yalnızca Necmi Rıza'nın okumadığını ve hazır bir bant alarak programı tamamladıklarını öğreniyoruz.

OMAR'ın ilk danışma kurulu toplantısını bu güzel anısıyla nihayetlendiren Necdet Yaşar'a rahmet dileklerimizle…

Kendisini 1980'lerin ortalarından itibaren tanıyan biri olarak, müzik camiamızdaki yeri ve değerinin emsalsizliğini, onunla aynı zamanda yaşamış ve yakınında bulunmuş olmanın nasıl büyük bir nasip olduğunu, etrafından da ne kadar sevgi ve saygı gördüğüne tanık olduğumu burada bir kez daha belirtmek isterim. Çok renkli, doğal, nev'i şahsına münhasır bu dev sanatkâr, kurumumuzun eski dönemlerinden bir yadigârdı bizlere aynı zamanda. Bu nedenle de İstanbul Belediye Konservatuvarının Üniversite'ye intisap etmesinden sonra engellenip bir türlü açılmayan Osmanlı Dönemi Müziği Lisans Programı'nın ilk kuruluş etkinliğinden itibaren yanımızda oldu ve ayrıca OMAR'ın danışma kurulu üyesi olmayı kabul etti.

Kısa bir periyodda da olsa kendisiyle bu çatı altında birlikte olduğumuz etkinlikleri sıralamak isterim:

23 Ocak 2012'de Emirgân-Mirgün Köşkü, OMAR'ın açılış törenine katıldı, bir bölümünün çözümünü yukarıya alıntıladığımız esprileriyle hepimizin içini ısıttı.

28 Mayıs 2012 tarihinde İÜ rektörlük binasının salonundaki müthiş açılışa iştirak ederek ön sırada –üstelik uzun yıllardır bir araya gelmemeye özen gösterdiği Nevzat Atlığ'la aynı sırada– oturdu. O önemli günü şereflendirerek İcra Heyetinin okuduğu "Neva Kâr"ın ardından sırayla sahneye çıkan Prof. Dr. Ali Rıza Kural, Münip Utandı, Ahmet Özhan, Serap Mutlu Akbulut ve İnci Çayırlı gibi sanatçıları, heyetin eski şefleri Nevzat Atlığ ve Rıza Rit'le birlikte dinledi.

24 Mayıs 2013'te İÜ SBF Tarık Zafer Tunaya Amfisi'nde Prof. Dr. Süleyman Seyfi Öğün tarafından Necdet Yaşar ve Niyazi Sayın'ın artistik icraları üzerine analitik bir konferans verildi. Konferansın metnini de mecmuamızın bu sayısında bulacaksınız. Bu konferansta Necdet Bey de bulundu, sonunda kürsüye gelerek teşekkür konuşması yaptı.

25 Aralık 2013 "Meşkin Son Hâli" toplantılarının beşincisi, Tülûn Korman'ın katılımıyla gerçekleştirilerek suzidil ve hisarbuselik makamlarından oluşan bir repertuvar, kalabalık bir dinleyici kitlesi huzurunda seslendirildi. Bu toplantıya, Konservatuvarın İstanbul Belediyesi'ne bağlı olduğu geçmiş yıllarda Münir Nurettin Selçuk tarafından yönetilen İcra Heyetine Tülûn Korman aracılığıyla giren Necdet Yaşar da iştirak ederek hem Tülûn Hanım'a olan bu teşekkür borcunu dinleyiciler huzurunda dile getirdi, hem de program boyunca farklı anılarını anlattı.

7 Ocak 2014 akşamı İÜ Kültür ve Kongre Merkezi Büyük Salon'da, İÜ İktisat Fakültesi Mezunlar Cemiyeti ile OMAR'ın ortak etkinliği olarak "Tanbûrî Necdet Yaşar'a Saygı" gecesi düzenlendi. Gecede sanatkârın yaşamını konu alan belgesel gösteriminin ardından Bülent Aksoy, Ersu Pekin ve Fikret Karakaya'nın katıldığı bir panel yapıldı. Etkinliğin sonunda gerçekleştirilen, Yaşar'ın saz eserlerinin seslendirildiği dinletiye katılan sazendeler ise Göksel Baktagir, Yurdal Tokcan, Derya Türkan, Murat Aydemir ve Mutlu Torun'du.

23 Haziran 2014 tarihinde ülkemizde ilk kez İÜ OMAR tarafından düzenlenip yürütülen 1. Uluslararası Türk Müziği Yaz Okulu başlatıldı. Yaz Okulu kapsamında, öğrencilerin sanat tarihimize geniş bir açıdan bakmaları amaçlanarak farklı alanlardan önemli isimlerin katıldığı seminerlere de yer verildi. Necdet Yaşar'ın da katıldığı Yaz Okulu Seminerleri'nin çözümleri daha sonra kitaplaştırılarak 2016 yılı başında *Ustalar OMAR'da* adıyla Pan Yayıncılık tarafından yayımlandı.

Hayatının son yıllarında, sağlığının ve hafızasının giderek zayıfladığı bir dönemde bile yanımızda olduğunu hissettirdi Necdet Yaşar bizlere. Onun, nefessiz kalarak dinlediğimiz icralarını, sahici sohbetini, yaşama sevincini hiç unutmayacak, örnek alacağız.

İşte sözün kifayetsiz kaldığı böyle bir icrasını, fihrist taksimini, vefatından sonra anısına sitemize eklemiştik.[2] Niyetim, mecmuamızın bu sayısının tema'sına da uygun olarak bu taksimin analizini yapmak; geçki yapılan çeşni, makam, dizi parçacıklarını notaya almaktı. Ancak, coşkun bir şelale gibi kendiliğinden akan bu icrayı dinledikçe bu kadarının asla hesaplanarak, tasarlanarak yapılamayacağı duygusuyla bu gayretkeşlikten caydım. "*Evcârâ*nın karar perdesi olan *ırak*ı ısrarla bekleterek *yeden* pozisyonuna düşürmesi, bununla birlikte yapıyı üst tarafta, *evc* perdesi üzerinde iyi hissettirdiği için makamın duygusunun bozulmaması; böylece de *evc-evcârâ* (*evc*i süsleyen) ilişkisini kulağınızla anlamanızı sağlaması…" falan deseydim, bu kadar ince bir ayarın nasıl olup da anında tezahür edebileceği sorusu da akla gelmez miydi? Vazgeçtim tabiî, sayfalar dolusu yazmışken, buna hakkım olmadığı duygusuyla.

Ezcümle, orada, o görece kısa zaman parçasında, iç içe geçen ustalıklı nağme oyunlarını, nazariyat dersi niteliğindeki geçki kompozisyonlarını dinleyerek ilk mızrap darbesinden itibaren dinleyeni de içine alan o ses rengi-ahengi içinde, usta sanatkârın önünde saygıyla eğilmekten başka yapacak hiç bir şey yoktu.

Tekrar tekrar ruhu şad olsun.

Gönül Paçacı Tunçay

VEFAT

Tanburi Necdet Yaşar
(01.01.1930 - 24.10.2017)

Gaziantep-Nizip eşrafından merhum Safiye Hanım ve Mehmet Fevzi Bey'in oğulları, Hakkı Yaşar'ın kardeşi, Emine, Yüksel, Zahide, Ünal ve Tülay Yaşar'ın ağabeyleri, Mehmet Sait, Zerrin, Nevin, Mehmet Ali, Safiye, Esra, Aylin ve Sema'nın amcaları, Aysan-Esra İpçi'nin, Jale Aktaş'ın, Zuhal, Rasim, Kerem, İlker ve Türker Kulcan'ın enişteleri, Oğuz İpçi'nin bacanağı, Cahide-Mehmet Mercan ve Cavidan-Atilla Kotil'in dünürleri, Özgül ve Müge'nin kayınpederleri, Semih ve Ali'nin babaları, Necdet Emir, Fersan Tanem ve Elif'in dedoşları, Fersan Yaşar'ın canı ciğeri,

T.C. Kültür Bakanlığı Devlet Türk Müziği Topluluğu kurucusu, Devlet Sanatçısı,

Tanburi

NECDET YAŞAR

Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

Bugün (26.10.2017) Zincirlikuyu Camii'nde İkindi namazını müteakiben Zincirlikuyu Kabristanlığı'na defin olunacaktır.

2. http://osmanlimuzigi.istanbul.edu.tr/?p=9413

Türk Musikisinde Artistik İcra Örnekleri: Neyzen Niyazi Sayın - Tanburî Necdet Yaşar*

Süleyman Seyfi ÖĞÜN

Muhterem hâzirûn hoş geldiniz;

Modern dünyanın ayrışmalara dayalı "parça tesirli" bir dünya olduğunu düşünüyorum. Leibniz'in monadolojisi, Kant'ın özerklik düşüncesi, Anglo-Amerikan analitik düşünce bunun farklı açılımlarıdır. Bu aynı zamanda bir varoluş telakkisidir. Yani, parçanın varoluşu; ait olduğu bütünden ne derecede ayrışabildiğine, ne kadar kendisi olduğuna bağlıdır.

Bu kapsayıcı bakışın –weltanschauung– sanatlarda; müzikte de bir karşılığı olduğunu düşünüyorum. Bunu biraz açabiliriz: Müzik; bir üretim, yeniden üretim ve tüketim alanı olarak tanımlanır. Aslında bunlar iktisadî tabirlerdir. Ama bu sıklıkla kullanılması müziğin de modern dünyada ne kadar da nesneleştiğini ve metalaştığını imler. Bir üretim olarak müzik, bestecisinin özne olduğu veya kendisini öyle algıladığı bir kapalı monat içinde doğar. Notasyonlar aracılığıyla zapturapt altına alınır. Sonra yeniden üretilmek için icrakâra, çoğu defa da bestekârın sıkı tembihleriyle devredilir. Nihayet üçüncü aşamada sıra tüketime gelir. Müzik dinleyicilere, konserler ve kayıtlar üzerinden aktarımı yapılarak tükettirilir.

Tabii ki bu modern dünyada böyledir. Osmanlı musikisinin şekilleniş süreçlerinin hayli farklı bir varlık telakkisine dayandığını düşünüyorum. Bu telakkinin bugün bizim bilimciliğimizle anlaşılmayacak bir ilimcilikte temellendiğini düşünüyorum. İlmü'l-musiki, "beste-icra-dinlenme" süreçlerinin çoğu kez iç içe geçtiği; analitik değil, diyalektik bir mahiyet taşır. Bağları kuran ise makamlar olarak bildiğimiz ses dizileri, bunların genel seyir özellikleri ve usûllerdir.

Kadim bestekâr usûle oturtarak nağmeleri oluşturur, çerağını yaktığı talebesine meşk eder; talebe de bunu yine usûlün sağladığı aktarım ve hıfz kolaylığı ile devralırdı. Bu işlerin meşk denilen celselerde yapıldığını biliyoruz. Mekânlar ise malum; başta mevlevihaneler olmak üzere dergâhlar ve bu iş için oluşturulmuş enderun daireleridir.

Notasızlığın elbette ki pek çok eserin kaybı gibi dramatik sonuçları olmuştur. Hattâ bunu biraz da ihmal olarak değerlendirme eğilimi mevcuttur. Ama tarihsel olarak bakıldığında, gerekli gördüğü hususları teferruatlı bir şekilde kaydetmek geleneğine sahip Osmanlıların, musikiyi kayda almayı ihmal ettiği pek de akla yakın değildir. Notasızlığın bunun tam aksine; müziğin şekillenişini disipline etmemek suretiyle, duyuşu mümkün mertebe serbest bırakmak

* 24 Mayıs 2013'te İÜ SBF Tarık Zafer Tunaya Amfisi'nde yapılan konuşmanın yazar tarafından metinleştirilmiş hâlidir.

ve etkin kılmak amacıyla olduğunu düşünüyorum. Bu aktarım süreçlerinde sadâ ile kulak arasındaki doğrudan bağı bir başka duyu organının –notaya bakan gözler gibi– dolayımlamasına izin verilmiyordu. Musiki, bu suretle doğrudan kulağa yöneliyor ve duyuşu sürekliliğe taşıyordu.

Buna göre beste ile icra, bestekârlık ile icrakârlık iki ayrı alan olarak tezahür etmez, edemez de. Beste, notalara aktarılarak soğutulmaz; derhal icraya imtizaç ettirilirdi.

Meşk sistemindeki ilişkinin, hoca-talebe arasında artizanal temelde sıkı bir hiyerarşiye dayandığını biliyoruz. Bunun bireyselleşmeyi ezdiğini düşünenler olabilir. Hâlbuki aktarım süreci alabildiğine yumuşak ve açık uçludur. Bir sonraki neslin ustaları artık göçmüş olan ustalarından aldıklarını, kendi zamanının ruhunda ve daha önemlisi kendi bireyselliğinde yoğurarak sonraki nesillere aktaracaklardır. Demek istediğim şu ki bu müziğin tarihinde bireyselleşme *sui generis*tir. Belki üsluplar arasında derin ve şiddetli kopuşlar olarak değil ve fakat her neslin yorumlarında sessiz ve derinden; usul usul bireyselleşme, farklılaşma olacaktır.

Bu yumuşak bireyselleşme, beste-icra arasında bir ayrışmaya da mani olur. Asırlar içinde ağır ağır değişen zevkler tavırları etkiler ve icra, besteyi bir kerede bir kişi, yani bestekâr tarafından yapılan ayrıcalıklı bir iş olmaktan çıkartır. İcrakâr bir anlamda icra ederek besteyi yeniden, yeniden yapar.

Önce bu temeli kurmak istedim. Bugünkü konuşmamızın konusunu oluşturan ve en yüksek iki timsalinin Neyzen Niyazi Sayın ve Tanburî Necdet Yaşar olduğu artistik icra meselesi, bu geleneğin içinde çok özel bir aşamayı ifade etmektedir. Arka planında, sözünü ettiğim gelenek var. Elimizde çok eskilere, mesela 18. asra giden kayıtlar olmadığı için eski icraların ne olduğunu, itiraf edelim ki bilmiyoruz. Selim-i Salis'e uzanan; Dede Efendi, Zekâi Dede, Dellalzade İsmail ile çok yüksek bir seviyeye ulaşan; Hacı Arif, Rahmi Bey gibi şarkı bestekârlarıyla lirik ve romantik bir boyut bulan; nihayet Tanburî Cemil Bey gibi bir dehada bambaşka derinlikler kazanan artistik icranın ortaya çıkışı 19. yüzyıldır. Son 50-60 senenin mahsulü olan Niyazi Sayın ve Necdet Yaşar ise, günümüz artistik icrasının başat iki ismidir.

Şunu da kaydetmeliyiz ki bu icra tarzı elbette geleneğe yaslanır ama basbayağı moderndir. Modern dünya bireyselleşmeyi destekleyen ve cesaretlendiren bir *ethos*a sahiptir. Doğrusu bireyselleşme işi bizde Batı'da, mesela Beethoven veya Paganini'de olduğu gibi, geleneği tamamen reddederek veya kale almayarak, mutantan bir kopuş olarak tezahür etmedi. Ama yaşandı. Hoş, buna gerek de yoktu. Zaten bireyselleşmeye kapalı olan bir gelenek değildi ki bu. 19. asır zevki –buna III. Selim zevki de deniliyor– geçişleri, dönüşümleri hızlandırdı. Âdeta çiçeklenen süreçler, fişeklenmeye başladı. Bunun en yakıcı örneği hiç kuşkusuz Tanburî Cemil Bey'dir.

Elbette Tanburî Cemil Bey'in etkisi sadece kendinden sonra gelen tanburilerde, en başta oğlu Mesut Cemil Bey, talebeleri Refik Bey ve Fuad Efendi'de devam etmekle kalmadı, ney hariç bütün sazlara derinden sirayet etti. Ama kanaatimce bireyselleşme dinamizmine en fazla zarar veren süreç, en kesif hâliyle başından ortalarına kadar 20. yüzyılda yaşanmıştır. Itrî

Sempozyumu'nda arz etmiş olduğum tebliğde Cumhuriyet devri ana akım icra tarzlarını Münir Bey ve Mesut Cemil'in temsil ettiği akademik, Nevzat Atlığ ve radyo ve devlet koroların temsil ettiği bürokratik icralar olarak tespit etmiştim. Doğrusu Tanburî Cemil ile başlayan fişeklenmiş bireyselleşme ne akademik ne de bürokratik icralarda derinleşebildi. Akademik icranın bir beka meselesi vardı. Bunu konuştuk. Bürokratik icranın ise, rutinleşme dışında galiba fazlaca bir derdi olmadı.

1950'lerde iki genç sazende artistik icradaki, Tanburî Cemil'in başlatmış olduğu büyük inkılabı zirveye taşıdı. Elbette ikisi de akademik ve bürokratik icra dünyalarından geliyordu. Her ikisi de Münir Bey ve Mesut Cemil'in koralarında pişmişti. Mesut Cemil sadece bu iki sanatkârı birbiriyle değil, babasının mirasıyla da buluşturmuştu. 1950'lerde başlayan tanışıklık ve on senelere sârî sabahlara kadar süren azimli etütler, çalışmalar, meşkler, sayısız radyo emisyonları ve konserler, onları bambaşka bir noktaya getirdi. Artistik icranın kurucu babalarıdır onlar. Üstat, Kutbü't-tanburî Necdet Yaşar aramızda. Lütfetti, bizi şereflendirdi. Huzurunuzda onu hürmetle selamlıyor, "hoş geldiniz" diyorum. Üstat Niyazi Sayın'ın burada olmasını ne kadar çok isterdik. Dün kendisini aradım ve davet ettim ama misafirleri olduğunu söyledi. Buradaki bütün dostlara selamını iletmemi istedi. Manevi varlığıyla yetineceğiz.

Niyazi Sayın, 1927 senesinde Üsküdar'da, Arnavutluk göçmeni olan Kısıklı Karakolu Komiseri Hulusi Bey'in üçüncü ve en küçük çocuğu olarak hayata doğar. Babası ona amcazadesi, meşhur hürriyet kahramanı Resneli Niyazi'nin adını verir. Her köşesinde İstanbul'un en ince tasavvufî neşesinin inceliklerinin filizlendiği; delilerinin bile veli olduğu, kanaatkârlığın Üsküdar'ında yetişir Niyazi Sayın. O her şeyiyle bir Üsküdarlıdır. Yetişkinlik çağlarında, Üsküdar'ın ve ona yakın diğer semtlerden gelen çok nezih insanların toplandığı bir attar dükkânının sahiplerinden birisi olan ebru ustası Mustafa Düzgünman ile tanışır ve bu mütevazı dükkânın müdavimleri arasına karışır. Hattat Necmeddin Okyay'ın da aralarında bulunduğu bu müdavimler arasında ona en fazla tesir eden melamet ehli iki insandır. Bunlar Eşref Efendi ve İskele Camii İmamı Nâfiz Efendi'dir. Niyazi Hoca, sohbetlerinde her şeyi onlardan öğrendiğini söyler ve yine Eşref Efendi'nin yönlendirmesiyle Eyüp'te yaşayan mahviyet sahibi bir başka kişiyle, "Sultan Dedem" diye andığı ve "Sâhibü'z-zamân" olarak gördüğü Sucu Ali Fânî Dede ile tanışır. Bu üç kişinin etkisiyle son devirlerde Süleyman ve Abdülkadir Belhi'nin kutupluk ettiği Hamzavî-Bayramî dairesine mülaki olur. Müziğinin derinlerinde onların olduğunu söyler. Sık sık "Eğer bir yerlere gelebildiysem onların dualarının yüzü suyu hürmetine olmuştur" der.

Ney sazına merakının oldukça geç ortaya çıkmış olması ilginçtir. 20'li yaşlarında bu sazı öğrenmeye karar verir. Yenikapı Mevlevihanesi son şeyhi Abdülbaki Baykara'nın oğlu Gavsi Baykara'dan bir iki ders alır. Ama devamı gelmez. Nihayet bir gün hattat büyüğü Necmeddin Okyay onu, Resim Heykel Müzesi müdürü ressam Halil Dikmen'e götürür. Halil Bey onu talebeliğe kabul eder. Niyazi Sayın 15 sene boyunca haftada bir, bazen de iki defa olmak üzere Halil Dikmen'e devam eder. Son derece zarif bir sanatkâr olan Halil Bey'in iki özelliği Niyazi Bey'i büyülemiştir: Ahlakı ve neydeki sonoritesi... Aslında Halil Bey'in öğrencisi olmak suretiyle büyük bir neyzen silsilesine dâhil olmuştur. III. Selim devrinde yaşamış olan Kuyumcu Oskiyam'dan Neyzen Salim Bey'e, oradan da Aziz Dede ve Emin Dede'ye, nihayet Halil Dikmen'e intikal eden bir silsile ve tavırdır bu.

Halil Dikmen'den bu geleneğin çok önemli iki hususiyetini kazanmıştır. Bunlardan ilkinin sonorite, diğerinin ise vibrato olduğunu söyleyebiliriz. Sonoriteyi uzun soluklu ve buğulu bir ney sadâsı anlamında kullanıyorum.

O devirden kalan bazı kayıtlara baktığımız zaman umumiyetle kuvvetli lakin düz ve kesik kesik bir üfleme tarzının hâkim olduğunu görüyoruz. Hâlbuki Emin Dede'nin elimizdeki çok kısa bir taksiminde ve Halil Dikmen'in hatırı sayılır sayıdaki kayıtlarında bugün Niyazi Sayın'ın sonoritesini hatırlatan özellikleri görüyoruz.

Sonorite açısından Niyazi Sayın'ın icrasında dikkat çeken husus, ney sadâsını başka hiçbir neyzenle kıyaslanamayacak derecede çeşitleyebilmesidir. Kendisi bunu "bir perdede, mesela bir nevada binlerce neva olmalıdır" diye ifade eder. Vermek istediği duyguya göre bazen sadâya soluğunun boğuk buğusunu katarak, bazen onu tamamen kaybettirerek; kendi ifadesiyle sadece kamış sesini billur misali ön plana çıkararak, bazen bu ikisi arasında kalarak işleyebilmektedir.

Niyazi Sayın bu sonoriteyi neyin en tesirli sesleri sayılan dem seslerden orta seslere kadar, ama daha önemlisi gerdaniyeden başlayarak tiz seslerde, ulaşılması zor bir hâkimiyetle ve rahatlıkla başarmaktadır.

Daha da önemlisiyse vibrato meselesidir. Bunu eski neyzenler daha çok nefesle yaparlardı. Bu da hem sadâyı bozmakta hem de dinleyende zorlama olduğu hissi uyandırmaktaydı. Halil Dikmen bunun yerine dudak-yanak vibratosunu ikame etmiştir. Dudak vibratosu neyin sadâsını bozmadan işleme imkânı veriyordu. Niyazi Sayın, Halil Bey'in geleneğe kattığı bu yeniliği ulaşılması olağanüstü zor bir işlekliğe kavuşturmuştur.

Eski ney tavrında çarpmalar, oldukça sert olup sadece parmak marifetiyle yapılıyordu. Niyazi Sayın, bu çarpmaları olabildiğine inceltmiştir. Zarif parmak çarpmalarını dil dudak çarpmaları ve vibratolarla senkronize hâle getirmiştir.

Niyazi Sayın'ın artistik icrasını şekillendiren diğer büyük etki, hiç şüphe yok ki Tanburî Cemil'den geliyor. Perde titizliği ve müzikte bireyselleşmenin en yüksek aşaması olarak görülen taksim noktasındadır bu. "Her şey Radyoda ya da konserde mikrofon karşısına geçinceye kadardı, der, o zamana kadar neyden çıkan perdelerin kusurluluğu anlaşılmıyordu. Ne zaman ki mikrofon karşısına geçtik, o zamana kadar belki farkına varılmayan bütün kusurlar ortaya çıktı."

Niyazi Sayın bunu görünce üç şey yaptı: Önce ney açımındaki yanlışları düzeltti. Yüzlerce denemeden sonra kaydırma sistemini buldu. İkinci olarak, neyde çıkarılması bir hayli zor olan bazı perdelerin doğru icrası için yeni parmak, dudak ve baş hareketleri geliştirdi. Daha sonra bu teknikleri talebelerine de aktardı. Nihayet, gelişmiş ve sağlam bir transpozisyon sistemi vücuda getirdi.

Tanburî Cemil Bey'in, tesiri bütün sazlara yayılan inkılabı nedense neye sirayet etmemişti. Niyazi Sayın, bir bakıma neye tatbik ederek bu inkılabı tamamladı.

Niyazi Sayın'ın ney icrasına kattığı diğer bir yenilik de yukarıda işaret ettiğimiz üzere Hocası Halil Dikmen'den devraldığı vibrato ve glissando tekniklerini zirveye taşımasıdır. Zaten ulaşılması son derecede zor olan sonoritesini, bu tekniklerle bezemiştir.

Niyazi Sayın, taksim formunu seyir olmaktan çıkarıp melodik manada estetize etmiştir. Üstün musiki bilgisi ve duyuşu ile yaptığı buluşlar, denemeler şaşırtıcı bir seviyededir. Özellikle yapmış olduğu fihrist taksimler hayranlık vericidir. Çok sayıda makamı isterse derinlemesine ve çok ayrıntılı bir şekilde işleyebilmekte, isterse birer ikişer cümle üzerinden kolaylıkla birbirine bağlayabilmektedir. En aykırı makamları, çarpıcı geçişlerle buluşturabilmesi dinleyeni âdeta büyüler.

Tabii ki bunlar bir hayli teknik açıklamalar... Ama üstadın taksimlerinde kelimelere gelmeyen, tarifi ve tasviri olmayan ancak dinleyenin âdeta nefesini kesen derin bir mistisizmin etkileri mevcuttur. Bunun sırrı sadâdır. Çıkardığı bir perde içinde irili ufaklı yüzlerce başka ses daha mevcuttur. Bunu kendileri "bir nevada binlerce başka neva olmalıdır" diye anlatır. İşte hocayı eşsiz yapan da budur.

Şimdi Niyazi Sayın'ın iki taksimini dinleyeceğiz. Bunlardan ilki, "Bayati Ayin-i Şerif"in girişinde yaptığı, belki de Hazret-i Pir ile ruhî

rabıtasının bir hikâyesi olan bayati taksimdir.[1] Burada sizi ayinin mistik atmosferine sokar. İkinci olarak, yine buğulu seslerle girdiği ve belki de "ferahnak ferahnak olalı acaba böyle taksim edilmiş midir?" diye sorduran o çok etkileyici cümlelerle yaptığı taksimini dinleyeceğiz.[2]

***

1930'da Gaziantep'de Nizip'te doğan bir genç, 1940'ların sonlarında yüksek tahsilini yapmak üzere İstanbul'a, İktisat Fakültesine kaydolur. Memleketinden uzaktadır. Antep, benzerleri Elazığ, Urfa ve Malatya gibi canlı bir şehir folkuna sahip olan bir beldedir. Necdet Yaşar, bu folkun ezgilerini kulağına yerleştirmiş; bu arada bağlama çalmayı da öğrenmiştir. İstanbul'da mutlu bir tesadüf eseri, bir gün radyoda Mesut Cemil'in bir tanbur taksimini dinler ve Türklerin bu asil sazına âşık olur. Bir tanbur edinir. Bağlamadan gelen bir kıvraklıkla tanbur sazıyla bağını hemen kurar. Bu arada İstanbul Üniversitesi Korosunun çalışmalarına katılmaya başlar. Bir gün radyoda koronun verdiği bir konserde kendisinden tanbur taksimi yapması istenir. O taksimini yaparken reji odasında bulunan Mesut Cemil, nağmelerini işitir. "Bu gençle tanışmak istiyorum, onda bizim kumaşımız var" der.

Bu olay, Necdet Yaşar'ın hayatındaki dönüm noktasıdır. Eşsiz kabiliyeti, Mesut Cemil ve onun tavassutu ile dinlemeye başladığı Tanburî Cemil Bey'in plaklarıyla kanatlanır. Çok kısa bir sürede musiki çevrelerinde tanınır. Radyoya intisap eder. Münir Nureddin'in İcra Heyetine ve ardından Nevzad Atlığ'ın korosuna dâhil olur. Yıllar boyu yurt içi ve yurt dışında sayısız konser verir. Ama tabii ki en önemli gelişme, Niyazi Sayın ile tanışması ve bir ikili olarak yaptıklarıdır. Onları tanıştıran ve çok sayıda klasik icrada buluşturan, Mesut Cemil Bey olmuştur.

Niyazi Sayın ile tanışması tam manasıyla bir müzikal sinerji doğurmuştur. Herhâlde birbirleriyle tanışmasalardı bazı şeyler her ikisi için de eksik kalacaktı. İkilinin senelerce süren dostlukları ve sabahlara kadarki sohbetleri, Cemil Bey'in icralarını etüt çalışmaları, Radyoda ve çeşitli korolardaki icraları Cemil Bey'in başlatmış olduğu musiki inkılabına muhteşem bir zenginlik ve boyut katmıştır. 1950-1980 arasında sadece bu ikiliyi dinlemek için İstanbul'a, mesela o meşhur Şan Müzikholü'ndeki konserlere gelen özel bir hayran grubunun varlığından bahsedilir. Onların ayrı ayrı veya birlikte yaptıkları taksimler merakla beklenirdi.

Necdet Yaşar, yurt dışındaki müzik çevrelerinin de ilgisini çekmiş; ABD'deki üniversitelerden davet almış, tanburunu dünyaya dinletmiştir. Kendisini ziyaret eden büyük keman virtüözü Yehudi Menuhin, Necdet Yaşar'ı tekrar tekrar dinlemek istemiş; ona büyük bir hayret ve hayranlıkla sorular sormuş ve bir konserine davet etmiştir. Konser sonrası kuliste kendisini tebrik etmeye giden Necdet Yaşar için "konser sırasında hep kulağımda bu Türk'ün melodileri çınladı" demiştir.

1981'de ikili olarak Niyazi Sayın ile ABD'ye giderler. Orada Türk müziği dersleri ve çok sayıda efsanevi konserler verirler. Toronto'da verdikleri, bu ikilinin âdeta zirve yaptığı, bütün sınırları aştıkları muazzam bir konserdir.

Necdet Hoca, 1988 senesinde kurduğu İstanbul Devlet Türk Müziği Topluluğunu 1995'e kadar idare etmiş; bugün orta yaş grubunu oluşturan çok sayıda genç ve kabiliyetli müzisyeni bir araya getirerek kendi o gümbür gümbür, canlı, dinamik müzikalitesini işlemiş; bir bakıma müzikal mührünü musiki tarihimize vurmuştur.

Necdet Hoca'nın tanbur musikisine kattıklarına gelelim. Bir kere, özellikle toplu icralarda ortaya çıkan düşük sonorite meselesini aşmıştır. Bunu, Hocası Mesut Cemil Bey'den öğrendiği bir darp tekniğini kullanarak yapmıştır. Tanburî Necdet Yaşar, tanburun bürokratik icrada kaybolan itibarını ayağa kaldıran, ona şerefli yerini yeniden kazandıran bir sanatçıdır. Necdet Bey'i dinleyen tanburdan sanki top sesleri geliyor hissine kapılmadan edemez. Bu tanbur *sound*unun eşi emsali yoktur. Tanburun ses hacmini arttırmak aslında riskli bir iştir. Bunun için mızraba yüklenmek ve mızrabın sivri tarafını kullanmak tercih edilir. Ama bütün bunlar, tanburdan nahoş sesler çıkmasına yol açabilir. Ama üstat, bu ucuz yollara sapmaz. Tanburî Cemil'den Kadı Fuat, Yenikapılı Ziya ve en önemlisi Mesut Cemil'e geçen bu zor tarzı, yani mızrabın yassı ucunu kullanırken o

1. https://www.youtube.com/watch?v=Pwips9Fj5Bg
2. https://www.youtube.com/watch?v=3JtzILOgqUE

gür, tok sesleri çıkarmayı; ses hacmini artırırken sesleri olağanüstü bir temizlikte ve parlaklıkta verebilmeyi öğrenmiş; öğrenmekle kalmamış, bunu mükemmel bir noktaya taşımıştır.

Tanbur, malum, icranın tek tel üzerinde olduğu ve uzun, küçük küçük perdelere sahip olan bir sazdır. Necdet Yaşar perdeleri sektirmeden, üstelik ajilitede, yani sürat gerektiren nağmelerde düşmeden, şaşmadan, üstelik ses hacmini düşürmeden bir sağlamlık ve kıvraklık elde etmiş; mızrap vuruşları yapan eliyle perdeler üzerinde dolaşan elinin senkronizasyonunu mükemmelen başarmıştır. Ajilitesini kaydırma sesler, yani glisandosuyla beslemiştir.

Necdet Yaşar, tanbur sazında sağladığı bu teknik üstünlükleri yüksek bir müzikalite ile buluşturdu. Kusursuz sazendeliğiyle katıldığı toplu icralarda top gibi patlayan ve kendisini duyuran tanburu, taksim söz konusu olduğunda bambaşka hüviyetleriyle çıkar karşımıza. Yüksek perde, aralık, nadide makam bilgisi, zengin şed düşürmeler ve geçkilerle keskin sezgi, duyuş ve buluşları bir araya getirir üstat.

Onun her taksimi bir macera yükler insana. Belki yine nihavent yapacaktır. Ama bakalım bu defa hangi cümlelerle başlayacak, bizi nerede gerecek, soluksuz bırakacak, nerede yumuşatacak, rahatlatacak, nerede burnumuzun direğini sızlatan, boğazımıza düğüm oturtan o nağmelerle buluşturacaktır…

Necdet Yaşar gerçek bir taksim devidir. Seyir-taksim farkını bu kadar net ortaya koyan çok az sazende mevcuttur. Toplu icralarda top gibi patlayan tanburu, taksimlerde ahenk tellerine oturan mızrap darbeleriyle orkestral bir zenginliğe kavuşur. Bazen o tek tanburun içine gizlenmiş başka tanburlar mı var acaba, diye düşündürür.

O da tıpkı Niyazi Sayın gibi, taksimlerinde, içinde bulunulan musiki atmosferinin inceden inceye hesabını yapar. Hiçbir taksimi diğeriyle aynı değildir. Büyük bir zenginlik olarak telakki edilebilecek olan bu farklılıklar, taksimlerin yapıldığı ortamların, ardından icra edilecek olan eserlerin nitelikleriyle alakalıdır.

Tanburî Necdet Yaşar disiplinli, özenli ve ciddi bir insandır. Bu özellikleri müzikal hayatına yansır. Onun topluluğunda yıllarca hizmet veren Neyzen Ömer Erdoğdular bir keresinde üstadın, konserden belli bir saat öncesinde çok susamış olsa bile "ellerim terler" diye su içmediğini söylemişti.

Şimdi üstadın hazinesinden seçtiğimiz iki taksimi dinleyelim. Bunlardan ilki şaşırtıcı nağmelerle başlayan, hayranlık verici cümlelerle vücut bulan bir müzikal mimari; nihavent taksim.[3] İkinci kayıt ise doğrusu benim her zaman favorimdir. Tanburî dostlarıyla buluştuğu bir gece şimdi aramızda olan Hüseyin Gürmen Türkan'ın evinde yaptığı ve kendisi farkında değilken –Allah kendisinden razı olsun– Gürmen Bey tarafından kaydedilen uzunca bir icradır. Necdet Hoca burada alabildiğine coşmuş; kürdilihicazkâr ve nihavent ağırlıklı eşsiz bir soloda kâh Cemil Bey kâh Mesut Cemil Bey ile buluşmuş, söyleşmiş ve sanatının bütün inceliklerini ortaya koymuştur.[4]

* * *

Necdet Yaşar ve Niyazi Sayın ikilisi, 1950'lerden günümüze Türk musiki tarihine artistik icrayı kazandırdılar. Onlara çok şey borçluyuz. Sağ olsunlar, var olsunlar. Son olarak, bu ikilinin birlikte icra ettikleri, ney ile tanburun yüksek bir estetikte sarmaş dolaş olduğu şedaraban taksimi dinleyeceğiz.

Necdet Yaşar üstadın lütfedip katıldıkları bu programda, kendilerinin huzurunda konuşmak benim için çok zor oldu. Sürçülisan ettiysem beni bağışlasınlar. Kendilerine en derin hürmetlerimi arz ediyorum.

3. https://www.youtube.com/watch?v=BfMj-RM950o
4. http://osmanlimuzigi.istanbul.edu.tr/?p=9569

Söyleşi*

Tanbur ve Tanburîler

Bu konuşma, Necdet Yaşar'ın kulaklarında duyma kaybı olduğu için, bazı soruların kendisine tekrar edilmesi ve dinleyicilere sıralı bir akışla bilgi verilmesi açısından, birtakım hususların hatırlatılması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Gönül Paçacı: Efendim, hoş geldiniz. Bu konuşmayı birlikte, herkesin katılımı ile yürütmek dileğindeyiz. İznizle ve Necdet Bey'in de isteğiyle arada kısa hatırlatmalarım olacak; sorularınız ve katkılarınızı kendisine nakledeceğim. Kendisine hoş geldiniz diyoruz, Amerika'ya davet edildiği dönemdeki bir hadiseyle söze girmek istediğinden hemen sohbeti başlatıyoruz, buyurun Necdet Bey.

Necdet Yaşar: Oradayken, sanırım 1970'li yılların başları, bir stüdyoya davet etmişlerdi. Maksadımız yarış değil, yarıştırmak değil. İnsan kulağının en küçük aralığını duyabilmesi bakımından bir ölçüm yapılıyor. Ben oradan, stüdyodan çıktıktan sonra baktım, bilgisayarın üzerine "New Champion" diye levha asmışlar. Yani kendimi meth için söylemiyorum, biraz sonra anlayacaksınız. Yani en küçük bir aralığı bile duymuşum. Üç buçuk cent gibi, yani bir komanın da yirmide biri mi, onda biri mi tam olarak hatırlayamıyorum. Övünme yok, hayır canım, ne övünmesi! Şunun için anlattım: Gün geldi Tanrı, "Necdet sana çok verdim" dedi, cihazla duyuyorum şimdi. Onun için anlattım, övünmek için değil yani. Buna da şükür. Beterin beteri şeyler var, duyuyoruz. Sorularınızı tekrar ettirirsem bağışlayın.

GP: Hattâ, galiba Karl Signell'in sizin bastığınız perdeleri elindeki cihazla karşılaştırmasına dair anlattığınız çok hoş bir anekdot var. Onu da anlatır mısınız Necdet Bey?

NY: *(Gülüyor...)* Onu da mı anlatayım?! Eee... Şöyle bir hafızamı yoklayayım. O, Amerika'nın meşhur müzikoloğudur, hâlen hayatta. Aralıkları ölçmüş önceden, bana da, "Aralıklarınız yanlış!" falan demişti. Hatırladığım kadarıyla aramızda bir didişme oldu, kavga oldu. "Sizin maaşınız falan bana vız gelir, çeker döner ülkeme giderim" dedim. Bu şekilde bayağı didiştik. O günün şartlarında, bir cihazla bir ses veriliyor, siz de ona cevap veriyorsunuz. İşte öyle bir kayıt yapıyor. Biz böyle kavga edince bunun üzerine üniversitede bir profesör, "Kaydı tekrar yapalım" dedi. İşte o

* İÜ Omar Yaz Okulu kapsamında 25 Haziran 2014 tarihinde Emirgân, Mirgün Köşkü'nde Necdet Yaşar'la yapılan konuşmanın çözümü. Bu konuşma, Pan Yayınları'nca 2016 yılında basılan *Ustalar OMAR'da - 1. Uluslararası Türk Müziği Yaz Okulu Konuşmaları* adlı kitapta yayımlanmıştır (s. 24-43).

kayıtta çok küçük aralıkları bile duyunca adam şaşırıyordu. Sonra bana, "Size ne yapsak, konserinize geleyim tonmaysterlik yapayım" dedi. Hayranlık beyan etmeye başladı. Ben de dedim ki –Karl Signell için– "Şu adama gülünüz, kâfi".

GP: Nezaketinden detayını anlatmadı Necdet Bey.

NY: Unutuyorum, yaş ilerledi.

GP: Sizin verdiğiniz cevap çok efsanedir. İşte "aralıklar bozuk falan" deyince Necdet Bey bir iki geçiştirmiş, en sonunda affedersiniz "Ulan Karl senin aletin bozuk!" demiş. *(Kahkahalar...)*

Şimdi sizin taksiminizi seçiyor arkadaşlar, dinletmek için. Toplantının başında sizin bir icranızı dinletmeyi arzu ettik.

NY: Öyle mi, peki.

(Taksim kaydı dinlendikten sonra...)

GP: Efendim, Necdet Yaşar'ı tanıtmaya lüzum olmadığını düşünüyorum. Zaten kendisi konuşurken onu ilk kez görenleriniz daha iyi anlayacak ve seveceksiniz. Bu müziğe intisap etmiş tüm gençler –Necdet Bey, buna ben, Göksel (Baktagir) ve Murat (Aydemir) dâhiliz *(gülüşmeler...)*– burada hepimiz sizin takipçiniziz. Ve sizin konservatuvar ortamında resmen olmasa da konservatuvarlar üzeri bir eğitmen kimliğiniz var. Ayrıca söylemeye lüzum var mı bilmem ama Tanburî Cemil Bey'in mirasını devraldığınızı, tartışmasız bütün müzik camiası kabul eder. Bütün sazendeler Cemil Bey'in kemençesini, tanburunu dinleyip mutlaka bir eşikten atlamışlardır. Ama bugün yaşayanlar sizi de gördüğü için ayrıca şanslı. O nedenle, ilk defa yapılan bu yaz okulunda aramızda olmanızın bizim için bir ayrıcalık olduğunu ifade etmek isterim. Burada Anadolu'dan gençler, konservatuvar öğrencileri de var. Necdet Bey de bugüne kadar bizi hiç kırmadı ve her zaman yanımızda oldu. Bugün de çok mutluyuz, yine beraberiz ve daha nice zamanlar beraber olalım dileğiyle söze başlıyoruz. "Tanbur ve Tanburîler" diye genel bir başlık koyduk ama şimdi burada pek genç, sizi ilk kez gören öğrenciler için öncelikle kendinizden başlayarak Mesut Cemil Bey ve Tanburî Cemil Bey'e, geriye doğru bir başlangıç yapar mısınız?

Fotoğraf: Arslan Çekiç Koleksiyonu

Necdet Yaşar'ın gençlik yıllarından, ud çaldığı nadir bir kare.

NY: Tanbur sazını geç tanıdım. 1930 doğumluyum. Nizipliyim. İstanbul'da üniversitede okumaya geldim. Kendi kendime bağlama çalıyordum, hattâ biraz da Batı kemanı çalıyordum. Kaldığım öğrenci yurdunun radyosundan Mesut Cemil'i dinleyince –o da Ankara Radyosunda on beş günde bir tanbur soloları yapıyordu– tanbura vuruldum. Ertesi gün hemen gidip Yenikapılı Ziya Usta'dan bir tanbur aldım ve çalmaya başladım. O Ziya Usta'nın büyük bir hizmeti de oldu: Tanburî Cemil'in kayıp mezar yerini ilk bana gösterdi. O mezarı yaptırmak için de çok uğraştım. Elli yıl sürdü, inanır mısınız? "Merkezefendi'de çıkrıklı kuyunun yanındaydı mezar. Kuyudan suyu çektik döktük, çektik döktük" demişti Ziya Usta. İlk kanıt bu yani. Önce torunu izin vermedi, "Burası ecdadımızın bir bölgesi" dedi. Cemil Bey'in orada mezarı üzerinde çok dikenli ot vardı. Aradan kırk, elli yıl geçti. Bir zaman sonra torunu "peki" deyince çok güzel yapıldı Cemil Bey'in mezarı. Gençler, yolunuz düşerse gidip görebilirsiniz. Şimdi benim bir düşüncem var, hep onu gençlere anlatıyorum, sizlere de anlatmış olayım. Cemil Bey'in mezar yerini öğrenmemizde Tanburî Kadı Fuat Bey'in de büyük hizmeti olmuştur. Oraya küçük bir taş dikilir de "Tanburî Cemil ve onun vefakâr öğrencisi Kadı Fuat Efendi burada yatmaktadır" diye bir yazı konulursa yani, adaletli bir şey olmuş olur. Onu da bilin gençler. Zaman içinde inşallah halledersiniz.

GP: Bu iş OMAR'ın boynunun borcu oldu tabii ki memnuniyetle.

NY: Evet. Ben Mesut Cemil'i dinlediğimde kaç yaşımdaydım? Yirmi yaşımdaydım. Tabii, tanbura vuruldum. Dediler ki "Bir de onun babasını

Üniversite yıllarından oda arkadaşı Sami Göğüş ile.

dinlesen". Ne?! Bir de babası mı var? Düşünün, haberimiz yok yani. İşte onun taş plakları var. E peki nasıl dinleyeceğiz?"Kapalıçarşı, İç Bedesten'de eski plak satan yerler var. Gidip orada arayacaksın" dediler. Ben de tabii artık İç Bedesten'in tiryakisi olmuş oldum. Orada eski bir plakçıya gidiyordum. Hattâ ilk dinIediğim eseri de kendisinin ferahnak taksimiydi. Tanburla icra edilmiş, aman Allahım!? Vurulmuşa döndüm. Böylece tanbur sevgim 20 yaşında, biraz geç başlamış oldu. Sene 1953 gibiydi, Üniversite Korosuna devam etmeye başlamıştım. Radyoda bir program yaptık. Mesut Cemil de lojmanda dinliyormuş, "Bu kim yahu? Babam mı, ben mi?" demiş. Alâeddin Yavaşca ağabeyim o sıralarda temayüz etmiş, Mesut Bey'in meclisine girmişti o vesileyle, "Bu benim hemşehrim, öğrenci daha üniversitede" demiş. Mesut Bey de "Hadi canım, olamaz. Bu en az elli yaşında olmalı" demiş. Olurdu, olmazdı... Meclisinde de efsane isimler, misafirler var ve Mesut Cemil, "Beyler, merak ettim, gidip bakacağım" demiş ve Alâeddin Yavaşca ile stüdyoya geldiler. "O tanburu çalan kim?" diye sordu. Elini öptüm, sarıldık. Böylece hayatım değişmiş oldu yani. İki üç sene içinde toparlanmış oldum. Elim yatkındı, beni topluluğuna aldı. İmtihansız! Niyazi Sayın neyzendi, demek ki kaç yılında tanışmış olduk? 1953'te mi tanıştık? Evet. Orada tanıştık, onun sazendeleri olduk. Mesut Cemil Hocamızla on yıl beraberliğimiz oldu. O da genç öldü, babası gibi. Ama ondan neler neler öğrendik... İşte tanburla ilişkimiz böylece başlamış oldu.

GP: Evet, şimdi aslında şunu ekleyelim. Artık internetten de ulaşmak mümkün. Muhtemelen buradakilerin çoğu izlemiştir ama Necdet Bey için bir belgesel yapıldı.[1] Orada onun tanbur çalış tekniği üzerine Mesut Cemil'den aldığı, babasının mızrap vuruş tekniği ile ilgili pratik bilgiyi aktarıyor. Necdet Bey'in müzik dünyasına kazandırdığı, gerçekten tanburun sesinin gücünü artıran, adeta bir yol açan mızrap vuruş tekniği anlatılıyor. Bu tip ayrıntıları yönetmen Mehmet Eryılmaz'la yaptığımız ve Boyut Yayınları'ndan çıkan Necdet Yaşar belgeselini bularak izleyebilirsiniz. Geçenlerde İstanbul Üniversitesinin Beyazıt'taki Kongre Merkezi Salonu'nda bir toplantı yaptık, Necdet Bey'le ilgili –kendisi aynı zamanda İktisat Fakültesi mezunudur– belgeselinden bölümleri izlettik. Onu da söylemiş olalım. Şimdi hocam, müsaade ederseniz sizi de hafızanızı da zorlamak yerine, gençlerden kendi özel sorularını sormak isteyenler olabilir. Sorular üzerinden gidelim mi, ne dersiniz?

NY: Peki efendim, bekliyorum sorularınızı.

GP: Bu toplantı da böyle olsun. Çünkü Necdet Bey'i zaten dediğim gibi, hem o filmi üzerinden, hem kayıtlarından öğrenebiliriz, genel bilgi olarak hayatını biliyoruz. Ayrıca bilmeyenler için de tekrar belirtelim, geçen yıllarda Necdet Bey için *Tanburî Necdet Yaşar (Anılar Dostlar)* adıyla bir armağan kitabı yayımlandı. Gerçekten çok itinalı bir çalışma. Bütün müzisyenlerin birbirinden habersiz şekilde ne kadar benzer atıflarla metinler yazdığını görebilirsiniz. Bugün hayatta olan, olmayan önemli müzisyenler, herkes oraya yazı yazdı. En gencinden, yanında müzik yapanına –örneğin Alâeddin Yavaşca gibi– kadar birçok anı var o kitapta. Çok iyi bir derleme yapılmış. Zannediyorum Gaziantep Üniversitesinden bir doçent hanım hazırladı: Gonca Tokuz. Onun da hakkını vermek lazım. Çok gayret gösterdi. Ersu Pekin de tasarımını yaptı. Hocayı daha iyi tanımak için çok kapsayıcı olan bu kitabı okuyabilirsiniz. Dolayısıyla Necdet Bey ile ilgili bilgi almanın değil, onun görüşlerinin üzerinden kendi dünyamızı zenginleştirmenin zamanı şimdi. Çünkü burası belli bir müzik seviyesinin üstünde insanların katıldığı bir okuldur. O nedenle lütfen dikkatli seçilmiş, herkese faydalı olacak soruları şimdi sırayla alayım. Önce kendinizi tanıtın lütfen. Ve bu sorulardan biz de istifade edelim. Hoca da bize hiç bilmediğimiz konularda ufuklar açsın. Evet, buyurun.

1. Gönül Paçacı (Haz.) "Türk Müziği Geleneğini Yaşatanlar - Necdet Yaşar" (VCD-Kitap) (İstanbul: Boyut Yayınları, 2000).

Soru: İstanbul'dan Abdurrahman Gürcan ben. Geçen sene İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarından mezun oldum. Şu anda Marmara Üniversitesinde dinî musiki üzerine yüksek lisans yapıyorum. Önemli musiki büyüklerimizin musiki tarifleri var. Mesela rahmetli Bekir Bey, "Meleklerin kanat sesleri..." diye bir tabir kullanmış. Çok derinliği olan tabirler. Birinci sorum şu, siz musikiyi nasıl tarif edersiniz? Sizin için ne ifade ediyor? Yani içini nasıl doldurmamız lazım?

NY: Az ve öz nasıl cevap verebilirim diye düşünüyorum. Çünkü cevabı kolay görünse de çok nazik bir soru. Düşünüyorum. Tanrı'nın insanlara vermiş olduğu, sunmuş olduğu birçok güzellik var; bunlardan birisi de şüphesiz musiki. Ne var ki her konunun yüksek seviyede bir örneği olmasına rağmen gitgide şaşırtıcı seviyelere doğru da inebilir. Bizim musikimiz için Batı âleminde tanıştığım etnomüzikologlar, "Dünya üzerinde tek sesli müzikler içerisinde en gelişmiş olan, en etkileyici olan Türklerin müziğidir. Türkler bu müzikle övünebilirler" demişlerdi. Bu bakımdan siz gençlerin de böyle yüksek bir seviyeyi hedeflemesi lazım. Keza tanbur sazını beğenmeniz, sevmeniz tabii ki çok takdire şayan bir şey. Çünkü dünyaca ünlü, "yaşayan Paganini" olarak sayılan Menuhin (Yehudi) ile Amerika'da tanışmıştık: "Türkler bu sazla övünebilirler" demişti. Ve, "Orkestranın önünde Mendelssohn'un konçertosunu çalıyordum ama o Türk'ün tanburu beynimde tınlıyordu" diyerek tanburu bir saz olarak bu kadar yüceltti. Hattâ onun bu sözleri üzerine dünyanın dört bir köşesinden davet almaya başladım. Bu adam öyle önüne gelene bol keseden iltifat eden bir adam değil. Böyle düşünüldüğünden olacak, Kore'den, Çin'den, Amerika'dan, Kanada'dan, Avrupa'dan ve de üniversitelerden davetler aldım. Menuhin'in sözlerinin bana böyle büyük bir referansı olmuş oldu. "Türkler bu sazla övünebilirler!" Hattâ keman ile mukayese etti. "Kemana üstün tarafları var" dedi. Düşünün, Menuhin bunu söyledi. Diyor ki "Ben armoni yapıyorum, kemanımda iki sese basıyorum, yayımı çekiyorum ama orada bitiyor. Tanburda ise bir mızrap vuruyor. Bir sürü armoniler, armonikler duyuluyor, bu ne zenginlik!" Yani niçin methettiğini anlatmak için söylüyorum. Mızrap vuruşuna gelince, geçmiş yıllarda mızrabın burnuyla tellere vurdular ve ajilite elde ettiler, sürat elde ettiler. Ama tanbur diğer sazların arasında düşük volümlü; kaybolan, kaybolup giden bir sazdı. Bana rahmetli Mesut Cemil, "Sana babamın mızrap vuruş şeklini tarif edeyim, eğer bunu başarırsan seni kimse tutamaz" demişti. Çok çalıştım, çok çalıştım. Bana mızrabın geniş ağzı ile vurmayı tarif etti. E diyeceksiniz ki ne var bunda, geniş ağzı ile vururum. Çok ses elde ediyorsunuz, volüm elde ediyorsunuz ama ajilite yapamıyorsunuz. Mızrabın burnu ile de vurunca uçuyorsunuz ama volüm elde edemiyorsunuz. İnanın buna çok çalıştım, çok şükür onu başardım ve gençlere aktardım. Onlar da bu geniş ağız ile ajilite yapmayı başardılar. Böylece tanburu "Türkler bu sazla övünebilirler" sözüne layık bir duruma getirmiş oldular. Siz genç tanburîler de sorarsanız işte burada, Murat Aydemir size onu tarif eder. Tabii bu kolay olmuyor. Dediğim gibi, geniş ağızla vurunca volüm elde ediyorsun, ajilite elde edemiyorsun. Mızrabın burnu ile vurunca da uçuyorsun ama volüm elde edemiyorsun.

Bu çalışmayı size o da tarif etsin. Tanburîler için söylüyorum. Bunu yaparsanız tabii ki çok yol almış olursunuz.

GP: Şimdi gördüğünüz gibi Necdet Bey'in müzik tanımından anladığı şey tanbur ve tanbur etrafında şekilleniyor. Dün Süleyman Seyfi Bey'in söylediklerini düşünün. Virtüözite böyle bir şey işte. Kendi etrafında dünyasını kurmak ve sonuçta oradan hareket etmektir. Ben de ek bir şey söyleyeyim: Zaten Necdet Bey uzunca bir dönem Niyazi Sayın'la birlikte icraları ile anıldı, çok yakın dostlar. Ben de Niyazi Bey'in, "Herkes müziği seslerin uyumu, uyumlu seslerin yan yana gelmesi diye tarif eder. Burada atladıkları bir şey vardır o da sessizliktir. Müzik sesler kadar sessizlik ile de yapılır" tanımını hatırlıyorum. Bu çok hoş bir tarif, çok felsefî. Dikkat edin "sus"lar olmasaydı müzik neye dönerdi, bunu bir düşünün. Sorunun devamını alabilir miyiz şimdi?

Soru: Hocam, eskiler musiki ahlakından bahsederler. Siz bir tanburî olarak musiki ahlakı nasıl kazanılır, bahseder misiniz? Gençler, yani bizler bunu nasıl kazanabiliriz, nerede kazanılır? Bu ikinci sorum, eğer vakit olursa bir tane daha sormak isterim...

GP: Evet, musiki ahlakından bahsetmek lazım bugün. Gençler bunu nasıl kazanabilirler? Ve ne

tavsiye edersiniz diyor. Tabii akla hemen annenizin, "Piyasada, gazinoda, para için olmadık yerlerde çalarsan kapıma gelme, almam içeri!" dediğini anlatın, bence tam zamanıdır.

NY: Az, öz nasıl anlatayım diye düşünüyorum. Evet. Ben tanburun üzerine çok düştüm tabii. Rahmetli annem bana dedi ki: "Senin bu merakını görüyorum. Devam et, bir şey demeyeceğim. Ama paraydı puldu, sahne idi, yok gazinoydu falan olursa buraya gelir ve kapıyı çalarsan açmam haa!?" Ben de "Sen hiç merak etme, boynuma vebal attığın için değil, benim o tarakta hiç bezim olmayacak" dedim. Hattâ başka bir şey daha anlatayım size... Ee gazinocular kralı kimdi? Fahrettin Arslan mıydı? İşte o, durmadan bana haber yolluyordu. Kemençeci Nihat Doğu'ya sorun, şahit o. "Gelsin, assoliste taksim etsin, şu kadar vereceğim" diyordu. Cevap olarak, "Teşekkür ederim yani benim sazım sahne sazı değil" diyordum. Tekrar geliyor Nihat Doğu ve önerdiği para gittikçe artıyor da artıyor. Öyle değeri dayanılır gibi değil. Ben de "Yeter artık, gazinosunu bağışlasa yine olmaz" dedim. Ondan da güzel bir cevap geldi. Nihat Doğu'ya sorun. "Yahu herkes elimi öpüyor, ayağıma kapanıyor, bu herifin şımarıklığı nereden geliyor" diye. Evet.

GP: Tabii, şimdi şartlar çok değişti Necdet Bey.

NY: Tabii, onun için diyorum incitmeyeyim sizleri. Hayat şartları ağırlaştı, zorlaştı.

GP: Sonra müzisyenlik meslek oldu biliyorsunuz, konservatuvarlar bu kadar çok öğrenci alınca sonuç da buna dönüştü.

NY: Evet evet, kimseyi incitmeyeyim, benim hayatım böyle oldu.

GP: Ama bizim hayatımızda sizler gibi örneklerin olması çok önemli.

NY: Evet, o açıdan anlattım. Yoksa kabul ediyorum, şartlar değişti.

GP: Ama o noktada seçici olmak lazım. Çünkü burada, böyle bir büyük tavsiyesini sizden duymaları zannediyorum çok yerinde olur. Şimdi bir soru daha var.

Soru: Rahmetli Bekir Bey diyor ki "Benim hayatımın en güzel konseri Niyazi Sayın ve Necdet Yaşar ile beraber yaptığım (yanlış hatırlamıyorsam Topkapı veya Sheraton, hangisi olabilir) konserdi. O güzel konseri hiç unutamam". Siz o konseri hatırlıyor musunuz? Konser anını hatırlıyor musunuz? Bekir Bey ile olan münasebetinizden de bahsedebilir misiniz? Bunları öğrenmek istiyorum.

GP: Sheraton'dı değil mi? İlk konserdi, ben de oradaydım dinleyici olarak, hatırlıyorum. Gerçekten sahnede çalışanlar olsun, hoca, talebe, her düzeyden pek çok müzisyen oradaydı ve ben, herkesin birden çok duygulandığını, birçok insanın dinlerken ağladığını hatırlıyorum. O konser

Fotoğraf: Arslan Çekiç Koleksiyonu

Kadri Şençalar, Emin Ongan, Necdet Yaşar, İnci Çayırlı, Recep Birgit.

ile ilgili hatırladığınız bir şey var mı? Sizin için en önemli, en bahse değer, hemen aklınıza gelen nedir diye bir sorusu var arkadaşımızın.

NY: Vallahi, tabii hayatımda gerek Türkiye'de gerek yurtdışında çok konsere katıldığım için şu birincidir, şu ikincidir diyemiyorum. Burada neyi anlatayım istiyorsunuz? Bekir'i mi? Evet, Bekir'le İzmir'de tanışmıştık. Yıllar önce İzmir'e bir konsere gitmiştik. Kimin konserine katılmıştık, şimdi çıkaramıyorum; yaşıma bağışlayın. Geldim, oteldeyim. Uzanmış, şöyle bir yatıyorum. Tık tık tık kapı vuruldu. İşte Bekir Sıtkı –rahmetli– geldi. İşte efendim bendeniz Bekir Sıtkı, meraklıyım, şuyum, buyum... Ben de biraz uzanmış, sırtüstü öylece yatıyorum. Orada bir eser okuyunca, "Dur dur dur!" dedim. Bir şaşırdı, acaba ne diyeceğim diye. "Ayıp olur, böyle dinleyemem" dedim. Kalktım, doğruldum. Doğru dürüst oturdum, hani ona böyle bir saygı göstermiştim. "Olmaz, yapamam, öyle yattığım yerden böyle bir sanatkârı dinleyemem" dedim. Yani bazı şeyleri de çok hatırlayamıyorum, yaşıma bağışlayın.

GP: Bu arada kayıt hazır galiba. Sizden de bir taksim kaydı dinleyelim, dinlenmiş olursunuz.

NY: Peki.

(Kayıt dinlendikten sonra...)

NY: Murat, bunu nerede çalmıştım ben?

Murat Aydemir: Hocam, Gürmen ağabeylerin; Gürmen Türkan'ın evinde. Abdi Çoşkun da var, hattâ makara bant. Ajda'nın sesi geliyor alttan da... *(Gülüşmeler...)*

NY: Ha evet, unutmuşum.

GP: Şimdi sesi açalım, niye alttan Ajda'nın sesi geliyor makara bantta Necdet Bey?

NY: Aaaa evet. Kadıncağızın da yaşı çıkıyor meydana. Onlar hep gençtir, hiç yaşlanmazlar biliyorsunuz.

GP: Şimdi bir de şöyle bir durum var. Okulumuzda musiki tarihi dersi de veren Ersu Pekin, Necdet Bey'in çok yakınıdır senelerdir ve beraber izliyoruz pek çok şeyi. Onun Necdet Bey'e özel bir hassasiyeti vardır. Birlikte yıllardır yaptıkları bir çalışma vardı: Necdet Bey'in diskografisini oluşturmak. Ve OMAR açıldıktan sonra da buradan birkaç hoca desteği ile bu çalışmayı hızlandırdılar. Sami ve Bilen hocalarınız da haftada bir gün, iki gün düzenli olarak gittiler. Ve zannediyorum iki yılda toparladılar arşivi.

NY: İki-iki buçuk yıl oldu, evet.

GP: Bütün taksimleri; hocada olan, etrafta olan, hepsi toparlandı. Murat (Aydemir) sen de bulundun ara ara. Artık Necdet Bey'in evi yavaş yavaş tekkeye dönmüştü son dönemlerinde. Herkes katılıp dinleyerek Necdet Bey'in doğrultusunda seçerek, iyi bir çalışma yapıldı. İnşallah yayımlanır yakında da dinleriz.

NY: Evet, birkaç ay sonra çıkacak.

GP: İnşallah. Bu çok önemli bir müzisyen için.

NY: Tahminim o ki beğeneceksiniz. Çünkü sadece tanbur taksimleri değil; mesela bir taksim etmişim Münir Nurettin okumuş, bir taksim etmişim Sabite Tur okumuş, Necmi Rıza okumuş, böyle şeyler de var. Hattâ hattâ Özbekler tekkesinde bir taksim etmişim, Niyazi Sayın okumuş falan; içinde böyle rengârenk şeyler bulacaksınız. Gençlerle beraber yaptığımız müzikler de var. Yani kendimizi methetmek gibi olmasın, oldukça zengin bir toplama olacak, efendime söyleyeyim. İnşallah birkaç aya kadar yayımlanır. Beğeneceksiniz. Yani içinde, ne derler, aradığınız her şeyi bulabileceksiniz. Arşivciler yardım etti, koleksiyoncular yardım etti, gençler katıldı.

GP: Ve en önemlisi de kendiniz seçtiniz.

NY: Rengârenk, böyle rengârenk... Doyamayacaksınız diyebilirim.

GP: Evet, bu müjdeyi de vermiş olalım. Tabii, bu bir şanstır aynı zamanda. Bu kadar kayda ulaşılabilmesi, müzisyenin kendi süzgecinden geçmesi. Herhalde Türkiye'de ilk defa oluyor bu.

NY: Evet evet, yardım ettiler. Arşivciler. TRT'den gizlice, şuradan buradan, yasaklar aşılarak falan. Çok değişik şeyler bulacaksınız. Dediğim gibi, içinde eşlik ettiğim solistlerin de olması açısından rengârenk oldu. Bazı tartışılan makamlar şöyle miydi, yok böyle miydi; yani akademik meseleler de var içinde. İnşallah Cenabı Allah nasip edecek, o da hayatımın son işi olmuş olacak yani. Hem hizmeti, hem bana mükâfatı, hem sanatseverlere de...

GP: Şimdi Necdet Bey kendi kayıtları ve yaptığı şeyler hakkında o kadar hassas ve aslında o kadar acımasızdır ki beyni gerçekten çok şaşırtıcıdır.

O yaptığı melodik istifleri çok başka yerlerde, başka şekillerde duyuyorsunuz, değil mi? Şu trioleli motifleri kaç yerde duyduk ama hepsi başka şahsiyette.

Necdet Bey, seneler evvel, zannediyorum on beş sene evvel Boğaziçi Üniversitesine gelmişti. O zaman tabii CD'ler, bilgisayarlar falan bu kadar gelişkin değildi. Ben evdeki kasetlerden seçtim, işaretledim. Müzik setinin başında duran öğrenciye verdim; Cemil Bey'den, Mesut Cemil'den, Necdet Yaşar'dan, aynı dönemdeki başka tanburîlerden örnekler dinleteceğiz. Çocuk zannediyorum karıştırdı, Necdet Bey'den bir örnekle başlayalım demiştim, çocuk koydu kaseti, bir mızrap vuruşu duyuldu, "Hayır, bu ben değilim, Mesut Bey" dedi. Hatırlıyor musunuz?

NY: *(Gülüyor...)*

GP: Daha ilk mızrapta tanıdı. Ben böyle şey görmedim. Sadece bir mızrap vuruşu ve birkaç ses bir arada, armonikleri falan. O kadar şaşırdık ki. "Emin misiniz?" dedim, çocuğa baktım. "Yok, hocam!" dedi çocuk, mahcup oldu. Necdet Bey, "Ömrümüz böyle geçti, emin olmaz mıyım?" dedi ve haklı çıktı tabii. Evet, böyle de bir hassasiyeti var hakikaten. Bu bir ince işçilik, ince ayar. Hayatımız buna müsaade etmiyor artık, şartlar falan. Hakikaten böyle olunca Necdet Yaşar olunabiliyor ancak. Öteki türlü, gerçekten artık konservatuvarlar, iyi hocalar var. Çok öğrenci yetişiyor. Herkes her makamı ezbere anlatıyor. Her türlü teknolojik imkân var. Ama işte Necdet Bey'in deyimi ile bu işin tahtında Mesut Cemil oturuyor, Tanburî Cemil oturuyor. Mesut Cemil ortada, Necdet Bey'in kayıtları hepimize hocalık ediyor... Bunlara duyarlı olmak ve ayrıntıları görmek işin sırrıdır bence. Başka bir soru alalım. Buyurun.

Soru: Hocam, belki çok özel bir soru olacak ama ben Almanya'dan geliyorum. Tanbur için geldim. Tanburî Mesut Cemil Bey'in, babası hakkında yazdığı kitabını okudum. Orada Tanburî Cemil Bey'in biraz agresif, sinirli bir tavrı olduğu anlatılıyor. Acaba daha babacan tavırları oldu mu Mesut Cemil'e, anlattı mı öğrencilerine? Ayrıca hocam, müzisyen ve müzisyen olacak çok arkadaş var. Aile hayatında nasıl davranmak lazım? Yani çoluk-çocuk olunca müzisyen olarak çalışmak zor. Mutlaka güzellikler de yaşanmıştır aralarında, sizin bildiğiniz böyle nüanslar var mı Mesut Cemil ve babasının ilişkisinde?

GP: Şöyle; arkadaşımız Almanya'dan katılıyor tanbur öğrencisi olarak. Bildiğim kadarıyla üç çocuğu olan bir aile babasısınız. Hattâ matbaa ile uğraşıyorsunuz. Necdet Bey'in de matbaacılığı vardır. Necdet Bey, arkadaşımız, Mesut Cemil'in kitabını okuduğunu, onun babasının psikolojik durumu, nevrozları, sert bir baba oluşu ve karısı ile ilişkisi üzerinden kendi ruh hâleti üzerinde bıraktığı etkileri hatırlatıyor ve bunlar dolayısı ile size şunu soruyor: Mesut Cemil, babası hakkında bunlara tezat teşkil edecek başka bir hatıra anlattı mı size? "O kadar da sert değildi, şöyle bir tarafı da vardı" manasında… Bunlardan hareketle tanburîlerin, özel sanatkârların aile ilişkileri içinde, aile birliği açısından nasıl davranması gerektiği (kötü tercüman olduğumu anlamış oldunuz, evet) gibi bir sorusu var. Yani Mesut Cemil'in babası üzerinden bilinenlerin haricinde, babasının ruh hâletinin kendindeki akisleri dolayısı ile size anlattığı özel şeyler var mıdır?

NY: Peki, ben de biraz mizahî bir cevap vereyim. Bir ramazan bitti. Bugün ramazanın son günü, yarın bayram. Taksim'de bir meraklının evinde böyle birçok seçkin insan toplandılar. Ben de oradayım. Mesut Cemil bana şöyle bir rakı bardağını uzattı, rakı alayım istedi. Dedim ki "Hocam, ramazandı bugün...", "Evladım, bitti!" dedi. "Ne bileyim işte bugün oruçtuk, ramazandı" şu bu direnip duruyoruz karşılıklı yani. Şöyle yaptı Mesud Cemil; "Tanburî Cemil'in şerefine doldur usta!" dedi, tabii karşılıklı kadeh kaldırıp içtik. Nasıl, bu hatıra güzel miydi?

GP: Güzeldi.

NY: Ahh canım hocam benim.

GP: Tamamlayıcı bir şey söyleyeyim. Necdet Bey'in ailesini, aile hayatını hem belgesel üzerinden hem görüştüğümüz için yakın bilenlerden sayılırım. Gerçekten bu kadar babacan, eşiyle ilişkisinde, çocuklarıyla, torunlarıyla, nasıl söyleyeyim, insanın düşündükçe içini ısıtan bir tablo zor bulunur. O açıdan herhalde burada anlatmak da uygun olacaktır. Eşi Fersan Hanım da hakikaten pırlanta gibi, çok anlayışlı, çok kültürlü bir hanımdır. Her müzisyene de bu nasip olmuyor Necdet Bey.

NY: Yani Allah'a şükür.

GP: E biraz da geç evlendiği için herhalde Necdet Bey.

NY: Sorusuna cevap verebildim mi?

MA: Gönül Abla, hocanın anlattığı hikâyeyi ben ilk defa duyuyorum. Yıllardır hocanın anlattıklarını dinliyoruz, burada bence çok önemli bir mesaj var. Aslında bizim kültürümüzde bu böyledir. Hocaya teslimiyet. Yani ramazanın son günü diyor ki "Tanburî Cemil Bey'in şerefine...", o da "Doldur usta ..." diyor, içiyor. Bunu bütün hayatımıza da yayabiliriz. Mesela bir tanbur eğitimi veya kanun eğitimi alırken bazen hocanız size o anda mantıksız gelen bir şey söyleyebilir. Ama teslim olmak ve onun dediğini yapmak bu kültürün doğasında var. Bence hoca orada büyük bir teslimiyet göstermiş. Zaten hocadan da başka bir şey beklenmezdi yani. Bu hatırasını ilk defa duyuyorum ve çok duygulandım.

GP: Evet. Bu taraftan böyle okunabilir, öteki taraftan da Mesut Cemil bu yakınlığı kendinden o kadar küçük birine kolay kolay gösterecek bir müzisyen değil. Titri olan, radyo müdürü, şöhreti ve sanatkârlığı ile fırtına gibi esen birisi. Necdet Bey'e özel bir durum bu galiba.

NY: Ben şunu ilave edeyim. Sözünüzü balla kesmiş olayım. Şimdi zaman içerisinde genç temayüz eder. Müzik âlemi bu! Sen mi iyiydin, ben mi iyiydim, dargınlıklar, kırgınlıklar, şunlar, bunlar olur. Yani Mesut Cemil şunu söyledi ve ben onunla övünürüm: "Necdet bana hiç hata yapmadı" dedi. Ona hiç hata yapmadım. Ustama sevgide, saygıda en ufak yanlışlık yapmadım! Yapmış olsam o da bu sözü söylemezdi. Hiç hata yapmadım, bununla övünürüm yani.

GP: Tabii ki insan çok etkileniyor.

NY: Evet. O da bana tuttu işte babasının tanburunu verdi. Demin söylemiştim, değil mi?

GP: Evet.

NY: Ermeni bir usta yapmış, Bahriyeli diye. Üzerinde Ermenice bir yazı var. Onnik Usta'ya götürdüm. "Bu çok meşhurdu, kıymetini bil..." demişti. Oyuk saplı; tanburun sapını oymuş. Hani zamanla teller çeker, tanburun sapını bozar. Yani tanburîlerin en büyük sıkıntısı zaman içinde sapın eğrilmesidir. Geriye doğru meyletmiş. Oyuk saplı. "Al, bunu sana hediye ediyorum, babamın tanburu!" Ondan sonra bakıyorum çevrede –Tanburî Cemil'in o kadar çok sazı vardı, çünkü yalnız tanbur değil, çalmadığı saz yoktu– fakat kimseden "bende de şu var, bu var" diye duymuyorum. Ne oldu bu sazlar, nereye gitti, bilemiyorum… Ama tabii o dediğim gibi paha biçilmez tanburu –nur içinde yatsın– bana hediye etti. Bir de Tanburî Cemil'in evinin kapısı bende. Arkasına kendi resimler yapmış Tanburî Cemil. Böyle fesli bir İstanbullu, sakallı biri, yanına da bir hahambaşı yapmış. Fransızca yazılar, oklar çizmiş herhalde oğlu Mesut Cemil küçüktü o zaman, o evde. O kapı da bende. Bu arada bir de sitemim var. Ne diyeyim, yetkili yöneticilerimize... Tanburî Cemil Bey'in evi saklanmaz mıydı, korunmaz mıydı? Aman güzel bir ev, çekilmiş fotoğrafı var. Bugün müze gibi dolar, boşalır, taşardı. Yıktılar, bilmem ne yaptılar şu, bu işte. Kapısı bende, yok bilmem nesi onda... Böyle bir vefasız tarafımız da var yani. Ben hocama hiç hata yapmadım. Onunla sevinirim. Peki, bakalım inanacak mısınız? Bir kişi daha bana, "Benim çocuğum olmadı evladım sensin" dedi. Kim? Yorgo Bacanos. O da niye diyeceksiniz. Onu da hiç üzmedim. Kıbrıs çıkartmasında Rum kökenli diye ona kaba şakalar yaptılar, üzdüler onu. Ben de aldırma onlara demiş, gönlünü almıştım. Onunla da çok hatıralarımız vardır. İki kişi bana bunu söyledi; "benim çocuğum olmadı, evladım sensin" diye.

Necdet Yaşar, Tanburî Cemil Bey'in tanburu ile.

Birini Mesut Cemil söyledi. Benim için en büyük mükâfat. Çünkü ona hiç hata yapmadım. Onu da vurguladı. "Necdet bana hiç hata yapmadı" diye. Babasının tanburunu da bana hediye etti.

GP: Şimdi tabii şunu söylemek lazım. Bizim için bu sanatkârlar efsane gibi. Adlarını duyduğumuzda başka türlü tınlıyor. Ama zamanı algılamak açısından bir-iki şey söyleyeyim. Biliyorsunuz, Cemil Bey 1916'da ölmüştür. Ben o dönem gazetelerine baktım, daha sonra yazılmış yorumlara vesaire. Cemil Bey'in cenazesi çok az insanla kalkmış. Buna esef eden çok da yazı okudum, başta Rauf Yekta Bey olmak üzere, öyle birtakım yazılar yazılmış.

NY: Osmanlı çatırdıyor. Tabii Osmanlı'nın çatırtı dönemine rast gelmiş oluyor.

GP: Tabii, üstelik Cemil Bey Darülbedayide de hoca. İlk açılış konserinde sahneye çıkıp tanbur çalmış, taksim yapmış. Yani müzik camiasının da çok bildiği, özel ilgi gösterdiği müzisyenlerdendi. Ama cenazesinde fazla kimse yok. Bu da bizim ayıbımız olarak yüz sene öncesinden bugüne aktarılmış bir bilgi olsun. Ama mesela Mesut Cemil Bey için öyle söyleyemeyiz. Ben Necdet Bey'den duymuş ve çok etkilenmiştim. Şimdi Mesut Cemil, meraklısının bildiği, işte Cemil Bey'in oğlu önemli bir müzisyen diye genel bir bilgi geliyor aklımıza. Ama Necdet Bey çok önemli bir şey söyledi: "Mesut Cemil öldüğü gün İstanbul'da bir matem havası esti" dedi. Yani bu bana şimdiki İstanbul'u düşündürdü mesela.

NY: Evet evet.

GP: Demografi değişik. Bu çok önemli bir husustur. 1963'te idi değil mi, Mesut Cemil'in ölümü?

NY: Evet. Peki, anlatayım mı ben de o günü?

GP: Buyurun, tabii.

NY: O zaman bekârım. Nişantaşı'nda oturuyorum. Eski bir Rum evi. Eftimiyadis'in, hâlen o ev duruyor. Keşke müze yapılsa... Çünkü o eve kimler girmedi, kimler çıkmadı. Kimler o evde çiğköfte, lahmacun, kadayıf yemedi. Müzik âlemi, ah bir bilseniz, film olsa seyretseniz. Nevzat Bey geldi, işte başın sağ olsun, hocan öldü dedi. Ölümünden bir gün evvel de hastanede yanına gitmiştim. Mesut Cemil'in bir tarafı vardı böyle bir hobi gibi. Yani size bir reçete yazsın. Gidin eczaneye, bir eczacı yadırgamaz. Onun öyle bir bilgisi vardı ilaç üzerine. Hastalığında yanına bir gün evvel gittim, "Yahu ilaçları benden gizliyorlar, neden?" demişti. Tabii görünce anlar diye demek gizliyorlarmış. İşte ertesi gün öğrenince Beyoğlu'na geldim. Şimdi bir züccaciye mağazası gibi bir yerde, küçük,

Mefharet Yıldırım, Münir Nurettin Selçuk, Niyazi Sayın, Necdet Yaşar. (İstanbul Belediye Konservatuvarı Türk Müziği İcra Heyeti)

meyhanemsi bir yerdi. Oturdum. Ben hayatımda –Antepliyim tabii ki rakı içtik ama– sabahleyin rakı içmiş biri değilim. Ama orada bir küçük şişeyi içtim. Sallana yıkıla, sallana yıkıla Nişantaşı'ndaki evimize geldim. Nihayet dayanamadım, yere serildim. Böyle yatıyorum, o zaman nüfus az. Fazla gelen, geçen yok. Yoksa "Aman bu kim, ölüyor mu, hastaneye götürelim mi?" diyecekler, o da yok. Böyle bir saat, bir buçuk saat öyle yattım diyebilirim.

GP: Evin dışında mı Necdet Bey?

NY: Evim de karşımda, üç beş adım. Sonra bir hafta kadar işe de gitmedim. Konservatuvarın İcra Heyetine bağlıydım, oradan maaş alıyordum. Münir Nurettin Bey başındaydı. Münir Bey –Allah rahmet eylesin– de bir incelik gösterdi. Nerede bu adam demedi. Böyle bir haftayı öyle bir hâlde geçirdikten sonra ne diyelim işte, dünya hâli diyelim… Ve de o zaman İstanbul'un sosyal hayatı devam ediyor; ya haftada bir, ya on beş günde bir, bir seçkin şahsiyetin evinde toplantı oluyordu. Ünlü kimseler geliyor, işte yiyor içiyor, Mesut Cemil konuşuluyor, Tanburî Cemil konuşuluyor. Böyle bir gecede ben de tanburum ile gitmiştim. Hattâ Safiye Ayla vardı, Şerif Muhittin Targan vardı, Behçet Kemal Çağlar vardı. Böyleleri efsane isimler. O gece orada bir tanbur çaldım. Hocanın tesiri ile yani nasıl çalmışsam demek ki şu beyti o gece orada Behçet Kemal Çağlar yazdı:

Getirirken dile Necdet vecd ile tanburumuz

Ne olur ahh sağ olaydı sevgili Mes'udumuz...

Böyle evlerde toplantılar oluyordu. Mesut Cemil'i anma toplantıları da yapıldı. Aklıma geldikçe anlatırım size.

GP: Şimdi hüzünlü bir hâle döndü. Başka kaydımız var mı? Yine bir taksim dinleyelim mi Necdet Bey?

NY: Peki, olur.

(Kayıt dinlenir)

GP: Bunu nerede yapmıştınız Necdet Bey?

NY: Bunu hatırlayamadım, bana hatırlatsana Murat…

MA: Ben de hatırlayamadım hocam.

GP: Hadi ben söyleyeyim, Alâeddin Yavaşca için yaptığınız bir giriş taksimiymiş.

NY: Öyle mi? Kim söyledi?

GP: Bilgisayar söyledi.

NY: Ayyy... Alâeddin Yavaşca'ya mı? Radyoda mı?

GP: Radyoda yapmışsınız. Evet. Tabii böyle hakikaten yüzlerce taksimi olduğu için, bir de hakikaten –bunu başkalarından da duyduk– mutlaka Necdet Yaşar bizim programda olsun, o eşlik etsin diye kendi aralarında kavga bile ederlermiş.

NY: Estağfurullah, solistler çok isterdi neşriyatlarında olayım, girmezsem gönül koyanlar olurdu.

Soru: İTÜ Devlet Konservatuvarından üç sene önce mezun oldum. Şöyle bir şey soracaktım: Sizin de bahsettiğiniz üzere Niyazi Sayın hocayla çokça beraber olmuşsunuz. Bu anlamda bize aktarabileceğiniz bir anı var mıdır kendisi ile alakalı?

NY: Hani demin anlattığım gibi, Mesut Cemil'in karşısında Niyazi ile bir araya geldik. Niyazi'nin Üsküdar'da bir güzel evi vardı. Eski bir İstanbul evi. Bahçesi var, çıkrıklı kuyusu var. Bahçesinde meyve ağaçları var. Ahşap bir ev... Aman ne güzel bir evdi. Şu miras işi, ah şu miras işi... Ne olduysa oldu işte, yıktılar, koca bina yaptılar, paylaştılar bölüştüler. Bir müze olarak saklanması gereken bir evdi. Tabii biz o zamanlar Tanburî Cemil Bey'in plaklarını arıyoruz Kapalıçarşı'da. Ben Niyazi'ye "Şöyle bir taksim buldum" derim. O da heyecanlanır, "Aman getir, dinleyelim" der. O da bulunca bana söyler. Yani o evde nice yıllar, Cemil Bey'i talim ettik diyebilirim. Bu arada çiğ köfte yapıyoruz. Rahmetli Haluk Recai (Haldun Menemencioğlu, anne tarafından Namık Kemal'in torunu) "Ulan nasıl yiyorsunuz bu çiğ eti, çiğ köfte yenir mi?" durmadan öyle diyordu. Yahu bir gün "Ağabey sen de şunun ucundan al. Beğenmezsen kaldır at ne olur?" dedim. Çiğ köfteden şöyle ufak bir lokma aldı. "Aman ben bunu sabah kahvaltısında bile yerim!" dedi, Allah rahmet eylesin. Soruyu kaçırdım mı, soru?

GP: Çiğ köfte olunca dağılıyor. Soru Niyazi Bey ile ilgiliydi.

NY: Ha evet evet. Vallahi en güzel, en övünerek söyleyeceğim şey, aramızda kıskançlık diye bir şey olmadı. Paraydı, puldu, sen çok aldın, ben az aldım asla olmadı, sorun kendisine. Yani ne para,

ne kıskançlık... Her zaman dedim ki onun sanatı benden üstündür. Şimdi de diyorum, onun sanatı benden üstündür. Başlı başına bir ekoldür. Böyle çok güzel dostluğumuz oldu. Tabii kıskananlar oldu. Zaman içinde aramızı bozmak için, şunun için, bunun için... Neler oldu neler, neler oldu, neler yaptılar. Ama döndü dolaştı gerçek yine ağırlığını koymuş oldu. Gene sarmaş dolaşız. Değil mi? Sanatıyla bir sıkıntın yok, parasıyla sıkıntın yok, menfaatinle sıkıntın yok. Sen mi büyük, ben mi küçük, böyle bir şey yok. Bu güzel bir arkadaşlık değil mi? Niyazi ile hep böyle olmuştur. Ah o ev saklansaydı... O nasıl bir evdi. Bir görseydiniz, bir görseydiniz. Sabahlara kadar Cemil Bey'i talim ediyorduk. Bir plak bulunca hemen koşuyorduk birbirimize. Ezberlemek değil de, musikide neyi demek istiyor? Ne yapıyor? Nasıl istifade edebiliriz? Ne yapabiliriz? Yoksa nağme ezberleyip taklit etmek diye değil.

GP: Tabii Allah selamet versin, Niyazi Bey gerçekten çok önemli bir müzisyen, çok özel bir kişiliği var. Ve zor bir insan. Titiz ve zor bir insan.

NY: Şimdi onu tarif için bir örnek vereceğim. Bir çınar yaprağı. Niyazi ile yolda yürürken bir yaprak düşer, omzuna konar. Niyazi yaprağa kızar, söylenir. Orada bırakmaz; dönüp bana da kızar, "Sen niye söylenmedin bu yaprağa..." diye. Öyledir yani...

Soru: Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat Tasarımı Fakültesinde okuyorum. Günümüzde icra edilen Türk müziği ve Türk müziğinin geleceği hakkında hocamız ne düşünüyor?

GP: Oo sorunun büyüğü geldi hocam.

NY: Eyvaah!

GP: Günümüzde icra edilen Türk müziği ve Türk müziğinin geleceği? Yani ne olacak bu memleketin hâli?

NY: Evet. Günümüzde icra edilen Türk müziği için çok üzülüyorum. Ben de çok üzülüyorum. Hattâ birtakım meclislerde, sözü geçecek böyle kişilerin bulunduğu bir mecliste, ben şunu da söyledim: Acaba dedim, hani kanallar malum reyting mi diyorlar, ne diyorlar ona? Ona göre programlar yapıyor, yapıyor, yapıyor. Herkes koşuyor evine. Kapıyı kilitliyor, televizyonun önüne geçiyor, neyse seyredip duruyor. Acaba diyorum, bu televizyon kanallarına öyle kaliteli, seviyeli bir jürinin –bir kişinin değil de– üç beş kişilik böyle bir komisyonun seçebileceği müziği sunsak, insanlar da dinleseler, kanal sonra yine kendi reytingine devam etsin. Bu topluma böyle bir faydamız olsa, katkısı olmaz mı diye düşünüyorum. E dinlemezse nereden bilsin! Hani şöyle bir benzetme yapardım... Şimdi et kültürü zengin bir ülkeyiz, değil mi? Türkiye'nin hangi şehrine gitseniz bırakın şehri, kasabasına gidin, orada kebabın, lahmacunun şunun bunun değişir lezzeti. Bu derece yani. E şimdi toplum o hâlde ki kokoreçle mutlu oluyor. Diyeceksiniz ki kokoreç de ekmek arası biber, baharat, şu, bu; lezzetli bir şey. Yani iyi ama sonuçta temizlenmiş bağırsak. Gün, o gün. Ne diyeyim... Bir bakıma şanslıyız diyorum. Yaşımız ilerledi, son demimizdeyiz. Bir yerde belki de şanssızlık diyelim. Ama ne var ki böyle güzel bir dönemini yaşadık. Şimdi bakıyorum, işte görüyorsunuz. Gidiyorsunuz evinize, televizyonun önüne geçiyorsunuz, seyrediyorsunuz. Yetenekli çocuklar var, duygulu çocuklar var. Ülkemizin dört bir köşesinde klasiği algılayacak gençler var. E çocuklar bir yerde de şanssızlar, ne diyelim...

GP: Tabii Necdet Bey'in olduğu noktadan durumu böyle görmek gayet normal ve doğal. Ama şunu da eklemek lazım: Necdet Bey, şu anda devam eden, Kültür Bakanlığına bağlı topluluğu kurduğunda orada çok özel bir tercih yaptı. "Bu bir oda musikisidir, az müzisyenle iyi müzik yapılabilir ve karakterine uygun olur, otantiğe yaklaşırız" dedi. O zaman bu çok ciddi bir heyecan yaratmıştı. Bu sırada bizler de işte kimimiz İcra Heyetinde, kimimiz Devlet Korosunda, toplu müzik yapılan camialardaydık. Buradan şunu çıkarmak lazım: İyi tercihlerle, iyi sunumlarla birdenbire olmasa da birtakım yollar açılabiliyor.

Fotoğraf: Arslan Çekiç Koleksiyonu

Derya Türkan ile, Necdet Yaşar'ın son konseri. (Bağlarbaşı Kültür Merkezi, 2002)

Yani özellikle bir devlet tercihi olarak, böyle bir alternatif müzik sunumu yoktu, sizin o başlattığınız hamleden sonra öyle gruplar arttı. Ve çok iyi sazlarla, çok iyi seslerle yola çıktınız. Mesela Göksel de (Baktagir) ilk kadrodan itibaren orada yer alıyor. Böyle küçük küçük gruplarla iyi müzik yapan, özellikle saz müziğinde topluluklar oluştu, çok yayıldılar dünyaya. Değil mi, pek çok yerde böyle workshoplar yapılıyor. Tabii genel olarak dünya çok değiştiği ve bu iletişim ortamında çok daha başka şeyler ticari kanallar üzerinden yürüdüğü için, genele hitap edilemiyor. Yani eski paylaşım ortamı yok. Ama bana göre artık bu meraklısının malı hâlinde. Yani meraklısı, incelmiş olan, ne talep edeceğini bilen, nerede bulacağını araştıran buluyor. Bu açıdan, çok umutsuz olmamak lazım; daha rafine olmak gerektiği için ölçülerin değiştiği bir dönemden söz edebiliriz. Yani çok karamsar olmasın diye ekledim. Sizin eleştirinizi çok iyi anlıyoruz, herkes de sizden bundan başka bir şey duymadı zaten. Haklısınız yani.

NY: Yani doymuş biriyim; kendim için bir isteğim yok. Çok sevildim, dinlenildim, CD'lerim dünyanın dört bir köşesinde. Sevenlerim çok Allah'a şükür. Yani içimde ukde diye bir şey yok. Doymuşum burama kadar. Ama gençler için, genç yetenekler için gönlüm ister ki böyle şeyler onların da ufkunda açık olsun. Kendim için demiyorum yani.

GP: Ama siz de elinizden geleni yaptınız yani. Gençler için gerçekten her zaman elinden geleni yaptı.

NY: Evet evet. Her zaman.

GP: Bu başka türlü bir tatmin, bakın ne kadar güzel, "Ben doydum, her şeyi tattım ve mutluyum" diyor. Ben Bekir Bey'den de bunu duydum, "Pişman olduğum hiçbir şey olmadı" demişti. Bu ne kadar önemli bir şans, değil mi? Allah herkese nasip etmiyor bu duyguyu. Sizi böyle görmek, bu sağlıkta, bu yaşınızda...

NY: Nankörlük olur. Evet evet... Kızılderili sevenim var, tanıyanım var. Daha ne olsun. İnanın, espri yapmıyorum. Kızılderili dinleyicim var.

GP: Necdet Bey, Türkler de Kızılderiliydi zaten. *(Gülüşmeler...)* Başka soru var mı? Evet buyurun.

Soru: Biz sazımızı amatör olarak çalıyoruz. Ama hani bazı ortamlarda da kendimizi ifade etmek istiyoruz, dinlenilmek istiyoruz, icra etmek istiyoruz. Bu noktada ne kadar cesur olmalıyız, ne kadar haddimizi bilmeliyiz? Evet, sorum bu. Aslında çalmak ve paylaşmak istiyoruz ama kendimizin de farkındayız, bilincindeyiz. Nerelerde bunu çalalım, nerelerde kendimize dur diyelim, bunun için bir usta tavsiyesi var mı Necdet Bey'in?

NY: Vallahi günün şartları değiştiği için, ekonomik şartlar değiştiği için, kendi yaptığımı kendi dönemimi örnek olsun diye de söyleyemiyorum gençlere ama yani evvela sanat sonra dünyevi menfaat derseniz, bence daha isabetli, faydalı sizler için. Daha güzel olur. Evvela sanat, sonra dünyevi menfaat. Hani bahsettim ya gazinocunun teklifini… Onun gibi. Koruyun kendinizi, mümkün mertebe koruyun. Ne yapalım, işte bir yandan da geçinmek mecburiyeti, şu, bu falan deyip de her tarafa olur olmaz her şeyi yaparsanız ister istemez zaman içerisinde zarar ziyan olur. Mümkün mertebe koruyun derim kendinizi, ne diyeyim.

Soru: Efendim, ben avukatım, bir de bu arada kanun öğreniyorum hocam. Günümüzde tabii hocalarımızı, üstatlarımızı tanıyoruz ama kendisinin kendi döneminden en beğendiği kanunîlerin isimlerini veya bunlarla güzel anıları varsa onları anlatabilir mi? Bu konuda bize bilgi verirse çok seviniriz.

NY: Düşünüyorum. Kanunîler... Ahmet Yatman'ı tanıdım ben. Evet o zaman Ahmet Yatman meşhurdu, kanunî. Radyoda ve İcra Heyetinde Vecihe Hanım vardı: Vecihe Daryal. Şöyle hatırlamaya çalışıyorum... İzmir'de Mehmet Kutlugün vardı. O dönem iyi kanunîler daha çok kiriş tel kullanırlardı. Kiriş tel kullanırsanız evet, çabuk bozulur, kopar, kırılır, şu olur, bu olur. Ama Vecihe Hanım ve o dönem icra edenler hep kiriş tel kullanırlardı. Bilmiyorum sizin moralinizi bozmuş olmayayım. Tabii naylon misina çok dayanıklı. Malum, öteki çabuk kırılıyor, bozuluyor ama ondan çıkan sedaya bakın, tınıya bakın, ne kadar farklı. Siz bilirsiniz. Evet.

Soru: Ben hocamızın duygu dünyası hakkında da bir soru yöneltmek istiyorum. O anlamda merakımı ifade etmek istiyorum. Şöyle ki biraz önce kayıtta da dinledik, hocamız gibi büyük hocalarımızın kayıtlarını dinliyoruz her zaman, ancak

fark ettiğimiz şöyle bir şey var; orada teknikten başka farklı şeyler öne çıkıyor. Ciddi manada bir duygu dünyası var. Bu anlamda hocamızın duygu dünyasından bize bahsedeceği şeyleri merak ediyorum. İkincisi de acaba tanbur çalarken kafasından neler geçiyordu, hani neleri hayal ediyordu gibi bir soru yöneltmek istiyorum.

NY: Beni mi soruyor? *(Gülüşmeler...)* Bunu Yesarî de söyledi bana. Yesarî Asım. "Senin bu emprovizasyon zenginliğin beni çok şaşırtıyor" demişti. Bilmiyorum yani ne diyeyim, gerçekten bilmiyorum. Bestekârlık yapmadım. Bakın fazla bir eserim yok. Üç-dört tane saz semaisi, o kadar. Ama emprovizasyon olarak, ne diyeyim bilmiyorum, yani devamlı değişik şeyler yaptım diyebilirim. Müzik âlemi öyle dedi, çok kimseler dedi. Yani belki bestekârlık yapsaydım, Tanrı'nın verdiği o gücü eser yazmaya yöneltseydim belki çok şarkılar, semailer, şunlar, bunlar yapabilecektim, yapardım. Ama ilgimi ona değil, sazıma böyle yöneltince çok değişik, durmadan değişik şeyler yapmış oldum. Ne diyeyim bilmiyorum.

GP: Bazı soruların cevapları yok demek ki. Ayrıca görüyorsunuz, Necdet Bey çok renkli bir insandır. Tabii o her yerde paylaşmaz ama ben söyleyeyim. Bırakın bestekârlığı, zaten her bir taksimi bir beste; üstelik daha zor, o anda icra ettiği için, spontane beste. Ama Necdet Bey'in yazmış olduğu çok özel hicivleri vardır mesela. Bu hicivler gerçekten edebî olarak da söze ne kadar hâkim olduğunun kanıtıdır. Çok fazla paylaşmaz ama bu anlamda, onun sadece sazıyla ilişkili bir dünyası olduğunu düşünmemek lazım. Bütünüyle çok zengin bir ruh hâli var. Gerçekten toplumun her kesitini sürekli gözlemleyen, algıları son derece açık bir sanatkârdır. Bana göre de sanatkâr öyle olmalı. Sırası geldiğinde herkesin burun kıvırdığı bir şeyden haberdar olup kendi dünyasına alıp çevirebilmeli; sırası geldiğinde de en yüksek sanatı öyle bir yerde söylemeli. Yani Necdet Bey'in böyle bir tarafı var. Gerçekten yakın tanıyanlar onun o zengin iç dünyasını biliyor, taksimlerinde de birebir duyduğumuz melodilere dönüşüyor. Bir soru daha alalım.

Soru: Sanatçıyı bence sazında belli bir yere getiren yaptığı taksimlerdir. Bize hep, ustaları dinleyin, onlardan faydalanırsınız deniyor. Bunun haricinde taksim yeteneğimizi geliştirebilmemiz için söyleyebileceğiniz püf noktaları var mı?

NY: Zor bir soru aslında. Çok zor. Ne bileyim...

GP: Mesela siz, iki tane bir uçtan bir uca makam söylendi, ondan ona geçki yapacağınız zaman hemen neyi düşünürsünüz Necdet Bey?

NY: Taksim ederken ben fazla düşünmem, şimdi biraz sonra şunu yapacağım, biraz sonra bunu yapacağım demedim hiç. Hiç demem. O bir akıştır... Yani öyle önceden tasarlanmış tasarladığı şeyi yapanlar da var, ben yapmadım. Belki demin de dediğimiz gibi Tanrı'nın verdiği bir bestekârlık gücünü taksimlerimde durmadan değişik şekillerde filan yaptım. Bazen bir perdenin

Fotoğraf: Arslan Çekiç Koleksiyonu

Arslan Çekiç, Nurettin Çelik, Necdet Yaşar, Recep Birgit.

üzerinde birdenbire başka bir perdeye atlayışlar oluyor. Öyle durmadan aynı yerlerde gezinmek monoton oluyor.

GP: Evet, sonradan dinleyince kendi taksimlerine şaşırdığına tanık olduk.

NY: Evet. Hiç tereddüdüm olmadı yani. Durmadan çaldım, korkmadım. Şunu yaparsam "eyvah, açmaza düşerim, sonra geri nasıl dönerim" demedim. Böyle bir coşkudur. Yıllardır yaptım durdum.

GP: Aslında öyle bir dönemdeyiz ki biz müziği artık başka türlü öğreniyoruz. Tekniğini bile kâğıt üzerinden öğreniyoruz. Mesela size geçki için iki tane makam söylenilse hemen ortada bir güçlü, ortak ses, ara çeşni düşünürsünüz. Tabii bunları ekleyerek de olur ama tam bu değil işte, burada başka bir şey olmalı, tabiattan gelen bir durum. Herkeste olmuyor. Ne diyelim, özel bir durum hakikaten.

NY: Ahmet Yatman'ı demin sordun, bir hatıra anlatayım mı? Bir de bestekâr Zeki Arif Ataergin vardır, Kanunî Hacı Arif Bey'in oğlu. Alâeddin Yavaşca bir gün bana "Necdet, gel seni götüreyim, orada güzel toplantılar oluyor" dedi. "Hem tanıştırayım hem de çalarsın". Evi Kabataş'ta idi, Setüstü'nde. Onun enteresan bir tarafı vardı; bir sazendeye, "Gel seninle taksim edelim" diyor, öyle transpozisyoncu bir adam ki bir perdeye getiriyor, sazende taksimi bırakıyor. Efendime söyleyeyim; o gazelle söylüyor, sen de sazınla çalıyorsun.

GP: Rahmetli Kâni Bey gibi o da.

NY: Bravo. Şimdi Ahmet Yatman, "Gel seninle şu Şehnaz Longa'yı çalalım. Merak etme, koşmayacağım" dedi. Çalalım da, o "merak etme, koşmayacağım" ne demek? Ne demek istiyor? Başladık çalmaya, aa gitgide adam çılgın gibi hızlanıyor, meğer onun huyuymuş. Toplantılarda hep böyle birine "Gel seninle çalalım" dermiş, o yarı yolda kalınca zevkten dört köşe olurmuş. *(Gülüşmeler...)* inanın çaldım. Hattâ, "Aferin yahu!" dedi. "Geçen hafta, ayıp olur, isim vermiyorum, meşhur bir tanburî vardı, onunla çaldık, ikinci hanede tanburu bıraktı, sen nasıl yaptın yahu?!" dedi. Şimdi bunun üzerine Zeki Arif de "Gel seninle karşılıklı gazel okuyalım" dedi. İçimden, "Eyvah Necdet, gittin!" dedim. Çünkü onun da bir huyu var, öyle bir perdeye getiriyor ki sazende sazını bırakıyor; enteresan perdeler bulan bir adamdı. Ama bana öyle bir şey yapmadı o gün neyse ki. Evet, çok güzel biriydi, mümkün olsaydı da bugünkü teknoloji olup orada şu düğmeye bassaydık, Allah yani! Bir hazineydi.

Soru: Merhaba efendim. Ben İstanbul Teknik Üniversitesinde ud öğrencisiyim. Seneye dördüncü sınıfta olacağım. Böyle bir konuşmayı dinleyince ilk önce şöyle başlamak istedim: Yeni nesil diye adlandırdığımız bizler, arkadaşlarım, bu dönemde her şeyi bu kadar hızlı yaşarken, her şeyi bu kadar çabuk elde ederken sanırım bu yüzden de kıymet bilemiyoruz. Bu açıdan size bakınca tabii ki Murat Hoca, Göksel Hoca da burada karşımda ve bir kitap sayfası gibi görünüyorsunuz. İnanın, nefes alışımı bile yavaşlatmak istedim, zaman geçmesin diye. Demin Yorgo Bacanos'tan bahsedince çok heyecanlandım. Hazır zaman da azalmışken birazcık Yorgo Bacanos'tan bahsedebilir misiniz?

NY: Yorgo ile çok hatıram var, hangisini anlatayım acaba? Düşüneyim de güzel bir şey anlatayım. Yorgo Bacanos... Kendisi şöyle bir hatıra anlattı: "Bir meclisteydik, Bimen Şen de vardı" dedi. Eğer ismi yanlış hatırlamıyorsam... "Bana Tanburî Cemil Bey'in Şedaraban Saz Semaisi'ni çalarsan sana bir fayton sefası yaptırırım" demiş. O da tabii, fırtına gibi adam. Çalınca bir fayton tutmuş. Yorgo Bacanos kucağında udu, kısa şort pantolonu Taksim'den tıngır tıngır tıngır tıngır fayton, Tünel'e gidiyor. Dönüyor yine tıngır tıngır tıngır tıngır Taksim' e geliyor. O zamanlar İstanbul'da bu bir sefaymış, bir zevkmiş. Ona öyle bir jest yapmış.

Bir hatıra daha anlatayım mı? Ama kaydediyorsunuz, anlatmayayım.

GP: Kaydetmiyoruz kaydetmiyoruz.

NY: Kapatıyor musunuz, söz mü?

GP: Kapatalım, evet kapattık hocam. Telefonları da kapatalım lütfen.

NY: (.....)

Soru: Mesela Niyazi Hoca'yla çalarken, taksim yaparken, bir makamı bütünüyle gösterirken, perdelerinizi, tanburun perdeleri ile kurduğunuz ilişkiyi merak ediyorum?

NY: Perde sistemimi meraklılar bilirler. Türk müziğinde kullanılan, teoride yazılmamış ama icracıların kullandığı perdelerin hepsi benim tanburumda mevcuttu. Sadece 1 ve de 5 koma değil, arada da böyle makamatta kullandığımız aralıklar vardı. Zaten o perdeleri bakın Münir Nurettin kullanmış, Tanburî Cemil kullanmış. Hani benim şahsi bir tercihim değil. O perdeler kullanılmış yani, ben de perde sistemimi öyle ayar etmiştim. Hattâ Mesut Cemil son sololarını benim tanburumla yaptı. "Senin aralıkların benim çok hoşuma gidiyor" demişti rahmetli. Sonradan, "Akordun da çok hoşuma gidiyor" dedi. Akort edip kucağına veriyordum tanburu, karşısına geçip seyrediyordum. Yani benim ondan istifadem o şekilde oldu. Hani hocanın evine gidip ders almak filan şeklinde değil de, onu böyle seyrettim durdum. Serçe parmağını filan çok güzel kullanırdı. Hattâ hattâ Dr. Suphi Ezgi gibi eski teorisyenler fazla perdeden hoşlanmıyorlar. Mesut Cemil üşenmemiş gitmiş ondan da böyle şeyler öğrenmişti. Oskiyan tarzı denilen şekli yani, o da güzel aslında. Mesela La diyorsunuz, sonra Sol'e bir mızrap vuruyorsunuz, tak, parmağınızı çekiyorsunuz. Ercüment Batanay'ın babası rahmetli Kemal Batanay'dan öğrendim. Onun da güzellikleri var, yani öyle çarpmalar, süslemeler çok güzel. Ama işte Cemil Bey geliyor, altından girip üstünden çıkıyor. Geçen bir soruda vardı. Tanburî Cemil Bey'in en büyük hizmeti sadece tanbur ve diğer sazları süper virtüöz niteliği ile çalmak değil, bunun yanı sıra, Türk saz müziğine birdenbire dikkatleri çekmiş oluyor. Ondan sonra birdenbire Türk saz müziği gelişiyor. Eski icralara bakın, bir faslın başında peşrev, sonunda da saz semaisi biraz boynu bükük, gariban durur. Ama Cemil Bey'le beraber birdenbire büyük bir heyecan dönemi başlıyor. Saz müziği genişliyor, saz eserleri besteleniyor. Yani sadece tanbur çalanlar değil, tüm sazendeler bir yerde ondan ilham almış oluyor.

Gönül Paçacı ile, belgeselinin çekimleri sırasında.

GP: İki kayıt daha var zannediyorum. Evet, bir Göksel Hoca'yla, bir de Murat Hoca'yla birlikte kaydınız var. Dinleyelim, siz de nefeslenin Necdet Bey.

(Kayıtlar dinleniyor...)

Ellerinize sağlık. Ne büyük şans sizin için; böyle değerli sazendeler hep peşinizden geldiler. Şimdi hocayı daha fazla yormayalım bence. Huzurunuzda çok teşekkür edelim, anılarını dinledik, gerçekten güzel bir sohbet oldu. Kendi söyleyeceği özel bir duygu, şunu da anlatayım diyeceği bir şey yoksa teşekkür edelim. Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı Necdet Bey?

NY: Ne diyeyim. Çalışmaya devam. Ne mutlu, ne mutlu Allah yaşatacak bizi.

(Alkışlar...)

NY: Tanburîler için söylüyorum, hani mızrap ağzından bahsetmiştim. Onu Murat'a sorun, cevap alırsınız. Çünkü onlar o işi başardı, tanburu yarışır hâle getirdiler. Geçmiş yıllarda tanburîler Allah için güzel, zevkli, keyifli çaldılar. Ama bir saz heyetinin içinde tanbur kaybolur giderdi, duyulmazdı. Bugün tanbur sesi en volümlü sazla yarışır hâle geldi. İşte bu mızrap tekniği dolayısıyladır. Onu da sorun, güzel tatbik edenlerden biri burada. Size anlatır.

Gonca Tokuz, *Tanburî Necdet Yaşar Anılar - Dostlar* (İstanbul: Brainstorm Yayınları, 2009), s. 127.

